

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, VII., Lövölde-tér 2/a.

Telefonszám: 95—28.

POLITIKAI JELLEGŰ,

ZSIDÓ FELEKEZETI ÉS TARSADALMI HETILAP.

Szerkeszti: SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:

Egész évre házhoz küldve 18 K

Fél évre — — — — — 9 „

Negyed évre — — — — — 4 „50f

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Osztályellentétek.

Tisza István gróf, ez a lucidus fejű politikus, aradi választói közt, kezében a billikommal, igen nagy kérdés felé terelte a figyelmet. Az osztályellentétekről beszélt, amelyek kihegyezésére való hajlam a legutóbbi években nagy mértékben terjedt el. A munkapárt életrekeltőjének ez természetesen nincs inyére, ennél fogva annak a ki-egyenlítési alapnak a megkeresésére buzdított, amelyik minden veszéllyel szemben biztonságra helyezheti a magyar nemzetnek féltett, általános érdekét.

A kormányzó bölcseségnek igen szép tétele ez, csak az a baj, hogy ez sem fogadja el mindig szentírásnak. Hatalmának, pozíciójának védelmében maga a kormányzó bölcseség csuszlik le a legtöbbször az államélet nyugalmas fejlődését biztosító bázisról s amint a múltban, úgy a jelenben is ő véd, ő oszt kiváltságot: vagyis mindazt, amiből az osztályérdek táplálkozik, nagyra növekszik és falánk torkát tátogatja a mások jogai felé. Az osztályérdekeket maga az irányító hatalom szokta fölszabadítani, egymásnak eresztetni, a már elért egyensúlyt is velük fölboríttatni s ezáltal a nemzet életében vibrációkat, rengéseket, sőt erupciókat előidézni.

Azt az igazságot, hogy az egyenlő elbánás védi mindenkinek legjobban a jogát, nem szokás elismerni. Ilyen elméletet az ember szalonkabátban hirdet ugyan, de a gyakorlatban neki tűrközve ez járja: aki birja, marja. Elméleteket a gazdasági élet tényezőinek szükséges harmoniájáról az előző kormány idejében is hallottunk, annak a kormánynak idejében, amelyről Tisza István gróf most megállapította, hogy az osztályellentétek „az ő kormányzatuk eredendő bűnénél fogva alkalmas talajra találtak”. De — s ezt az igazságot sem hallgatta el az illusztris politikus — a különböző osztályok közt való surlódásra

vonatkozó hajlam terjedésének kezdete „sokkal régiebb keletű, mint politikai ellenfeleinek uralomra-jutása”. Föltűnően igaza van. De még föltűnőbb lett volna az igazság keresésében való őszintesége, ha azt is konstataálta volna, hogy az érdek-harcokat eliminálni a jelenlegi kormánynak sem sikerült. Sőt, ha nagyon igazat akarunk mondani, akkor annak a sajnálatos ténynek a beismerésétől sem tartózkodhatunk, hogy az új Magyarországon soha az osztályellentétek olyan nagyok nem voltak, mint ez idő szerint.

A balkáni kereskedelmi szerződések körül nagyjában csak az imént befejeződött csaták sokkal élesebben mutatták az osztályellentéteket, melyek a merkantilis és agrárius érdekek közt fennforognak, mint bármely más előző osztályháború. A klerikalizmus és a szabadelvűség összezsapásai ma mindennaposabbak, mint másfél évtizeddel ezelőtt voltak. Ami reakció van: az mind napfényre merészkedik s onnan szítja az osztályellentéteket. Lehet a dolgot úgy magyarázni, hogy ezek utóhatások; hogy az elébb kibocsátott promessek után most söprik be a nyereményeket s a lejárt váltók után az ellenértékeket most szedik be.

Magunk is szívesen értelmezzük így a jelenségeket. Egyet-mást, ami egyébként ki-magyarázhatatlan volna; kénytelen-kelletlen nagy politikai érdekeket szolgáló mellőzhetlen engedményként veszünk számba. De nem tagadhatjuk, hogy az aggodalom bizonyos mértékével nézünk a jövőre fejlemények elé. A pusztá biztatások, az ünnepélyes kijelentések a mélységekből előretörő mindenféle pozitív törekvéssel szemben, nem tudják teljesen megnyugtatóni az események mérlegeléséhez szokott elméket.

Ami osztályérdek előre tör — régi tapasztalatunk ez — az, ha nem is irányul kifejezetten a zsidók ellen, végeredményében azokon próbálja ki erejét. Gazdasági kérdésekben az osztályok

Lapunk mai száma 24 oldal.

A Magyar Kir. Államvasutak állomásain lapunk 40 fillérért kapható.

(A magyar kiviteli és csomagszállítási részvénytársaság hírlaposztálya útján.)

csoportosulása a történelmi fejlődés folytán véletlenül olyan, hogy az osztályharcok egyfelől a zsidó, másfelől a többi felekezetek közt megvívottaknak látszanak. Ez a sajátságos véletlen éppenséggel nem kedvez a zsidóhitűeknek. A gazdasági érdeket a felekezettel könnyen összevésethethetővé ez teszi s ez az oka annak, hogy a foglalkozás hibáit, defektusait a fölületes ítélők és a rosszhiszeműek könnyen azonosítják a felekezettel. Pedig a felekezetnek egyébként is sok a baja. Nemcsak a jogtalanság, vagy a jogok csekélyebb terjedelme folytán a saját kebelén belül, hanem minden néven nevezendő reakció következtében is, mely, a maga defektusairól elakarván a figyelmet terelni, az osztályellentétekből felgyülemlett feszültség levezetésére villámhárítóul a zsidót jelöli meg.

Ahol az osztályellentétekből s az osztályérdekek kielégítetlen vágyából folyó reakció jelentkezik, ott mindenütt a zsidó a martalék. Legszembeszökőbb e jelenség a tőke és a munka nagy harcában. A maguk tőkéjét féltő történelmi osztályok a tőkét mondják zsidónak. Ha pedig a szocialistákon akarnak egyet ütni, minden néven nevezendő reakciónáriusok a munkát is megteszik zsidónak. Szóval a tőke és a munka harca némely pillanatban úgy tűnik föl, mintha in sich csinálná a zsidó. A zsidó általában oly biztos tip, hogy még az sem lényeges momentum, vajjon az osztályharcokat vivó felek csoportjaiban legalább számbavehető mennyiséggel szerepel-e a zsidó. Elég, ha csak oly jelentéktelen az aránya, mint egy tál vízhez képest egy csöpp tintáé. Láttuk ezt Franciaországban, ahol az állam és az egyház harca a zsidó-kérdés fölvetésében kereste a kibuvót. De ily részarány sem elkerülhetlenül szükséges. Megmutatták ezt Spanyolországban, ahol nincs zsidó, ellenben az államélet belső zavaraiért zsidó származású püspököt és bankárt igyekeztek felelőssé tenni.

Mikor a való élet ily jelenségeket terem, akkor természetesen igaz rokonszenvvel kell fogadnunk minden oly kísérletet, amely az osztályérdekek kiegyesedése ellen, az osztályharcok kiküszöbölés érdekében lép föl kezdeményezőleg. Tisza István gróf, legalább elméletben, Aradon ezt tette. Szavainak súlyt ad az ő közéleti pozíciója. Ma százezrek és milliók indulnak utána. De csak akkor, ha nem pusztán taktika a mondanása, hanem példaadó a cselekedete. A cselekvés terén pedig Tisza István gróftól is többet várunk, mint amennyit az osztályérdekek legutóbb megnyilatkozott legpregnansabb esetében: a merkantilizmus és agrarizmus legutóbb lezajlott harcában tenni jónak látott.

Komáromi Sándor.

Glosszák a hétről.

□ Helyesen látó emberek már sokszor megállapították, hogy a bécsi keresztényszocializmus nem egyéb a buta kispolgári sovinizmus összeverődésénél, s hogy abban például nem olyan fontos az antiszemitizmus, mint a magyar-gyűlölet. Amikor odafent a Bürgerklubban Judapestet bömböltek, nem is volt a hangsúly tulajdonképpen a Judán. És nem azért haragudtak Budapestre, mert zsidó város, hanem azért, mert magyar. Ezt erősíti meg a mostani bécsi neveltlenség is, amit a Bürgerklub, tudja isten milyen elvi alapra billenve, elkövetett. Nem hitták meg a pesti polgármestereket a bécsvárosi bálra, noha csak egy udvariassági aktusról volt szó. Mert amelyik pesti polgármesternek nem lett volna valami sürgősen elintézni való dolga éppen akkor odafönn, bizonyos, hogy extra a bál miatt nem ült volna föl a vasuti kupéba. De a Bürgerklub, ez a nagyon buta bécsi emberek klubja, egészséges életösztönrel, nem ismeri az udvariasságot. Azt csinálja, ami jól esik neki. Ha sokat ivott, akkor nem marad bent a szobában, s ha sokat evett, hát töfög — hogy az automobilnyelvből vegyünk át a szót. És ha nem szereti a magyart — pedig nem szereti, háromkrajcáros bornírt hazafiságból — hát nem is erőlteti meg magát, hogy úgy lássék, mintha szeretné. Ezek a kövér emberek nagyon jól tudják, hogy a budapesti polgármesterek egyike sem zsidó s hogy annak, ami zsidó Pesten van, igen kevés köze akad a polgármesterekhez. Tehát az egész ügybe az antiszemitizmusnak semmi beleszólása nincs. Egyszerű és hájfejű polgárok ők. S ha megsértették a magyart, hát a magyar ne álljon oda koncedálni, hogy nyilván a zsidai miatt sértették meg, és ne legyen finom, mert azt ezek a söremberek nem veszik észre és nem appreciálják, hanem legyen egészségesen goromba, ami megijesztheti őket. Ehhez persze nekünk is igen okos emberekre volna szükségünk. S ezek, a városházán egyelőre csak nyilvános árlejtésen volnának beszerezhetők.

*

Ki írta az Alkotmányban az iglói vikárius ellen azt a cikket, amiért a főtisztelendő ur sajtópórt indított? Előbb Szmrecsányi Györgyöt láttuk szerzőül szerepelni, aztán Perziáner Ádám urat. És nem tudunk megállapodni a személyben. Az Alkotmánynál, úgy látszik, ketten csinálnak egy cikket, olyan kevéssé tudnak írni. De nem valószínű, hogy holnapután jelentkezni fog egy harmadik szerző is: a Görcsöni Dénes.

*

Felsőmindszenten gyönyörű ünnep zajlott le. Én nem tudom, hol van Felsőmindszent, de majd utánna nézek a Lexikonban, hadd tudom meg, mert e gyönyörű nap nagyon elsőrangú helylyé avatja azt a községet. A plébános ott összegyűjtötte a népet, összehívta a falu intelligenciáját, leányokat öltöztetett fehér ruhába, parasztgyerekekből alakított borjuszáju bandé-

riumot, mozsarakat süttetett el, girlandokat huzatott fel, szallagokat és zászlókat lobogtatott, beszédet mondott. Bizony ez szép dolog. S ha meggondoljuk, hogy mind ez csak a kocsmá felavatásának megünneplésére történt, fejet kell hajtani Felsőmindszent plébánosa előtt. Ilyen csekély ok és ilyen nagykaliberű eredmény: minden dicséretet megérdemel. Mi lett volna Felsőmindszenten, ha iskolát, kórházat, templomot avattak volna. Elgondolni is nehéz. Alapjában véve én nem is tudom, mit kell a Krausz Icig korcsmanyítását így megcécózni és megtisztelni. Persze, Krausz Iciget nem is kell. Mert az nem teljesít semminő kulturmissziót. Ott mérik a bort, meg a pálinkát is és erről a működéséről valami különös etikai vélekedése nem lehet az embernek. Szép az, ha Krausz Icig csak addig ad innya a legényeknek, míg be nem rugnak és szép tőle, ha a hitelt rendben vezeti... De hisz nem is a Krausz Icig kocsmáját avatták föl Felsőmindszenten, hanem a szövetkezetét. És ez már valami egészen más dolog. Ez vallás is, kultúra is, egyházi harc is. A szövetkezeti pálinka nem bódítja azt az agyat, hanem isteni sugallatokat önt beléje, és aki attól berug, az nem disznó, hanem az Egyháznak hűséges fia az Urban és az Árokban.

*

Hogy nyugodtan megy-e el Apponyi Albert gróf az ő egészen fölösleges amerikai útjára, nem tudjuk. Azt hisszük, igen. Mert ha ő el is megy, ittmarad Barkóczy és dolgozik az ő szellemében. És megjósoljuk ezen a helyen, hogy Apponyi legalább annyi bajt, kellemetlenséget és kínosan elintézhető ügyet fog odakint felkavarni, amennyit Barkóczy itthon.

*

A kiliti plébános ezt csinált, azt csinált, nagyon sok mindent csinált és közte kevés olyat, amit tisztességes emberek között pirulás nélkül lehetne elmondani. És a kiliti plébánost már régesrég elkergették volna a hivei, ha lehetett volna, de mert nem lehetett, a nyilvánosság elé hurcolják a szégyenüket, hát ha a plébános elszégyenkezik a plébániából. És itt nem fontos Kiliti, amely alig hogy egy pár dunántúli népdalban szerepel, s csak a közmondásból híres kicsikét a kiliti ember nadrágszíjja révén. A fontos az, hogy hány Kiliti van Magyarországon. Nagyon sok. A most éledő klerikalizmus giz-gaza ez, amely az egész ország területét fölverte. Mi nem szoktunk generalizálni. Sajnos azonban, a kiliti plébános nem áll egyedül. De mennyire nem! Százakra rug azoknak a magyar községeknek a száma, amiket a papjuk — érthetetlen, milyen jogcimen — teljesen járomba hajt, dühös erőszakkal fanatizál. És nemcsak a vallásos élet dolgaiban, mert ennek valahogy volna még jogosultsága. Hanem minden egyében. A szegény paraszt voltaképpen nem egyéb, mint a papjának a kísérleti nyula. A pap nem csinál egyebet, csak a hiveit uszítja, szekálja, keseríti. Honnan ez a jog? Ilyen hatalmas volna az együgyűség joga? Erős

férfiak valóban szó és dorong nélkül kell, hogy évekig eltűrjék egyetlen ember örökös mókáit és beavatkozásait? Kezd beleges lenni a magyar nép, amely azelőtt az ilyesmit nagyon kurtán és nagyon egyszerűen tudta elintézni.

Valláserkölcsi rendőrség.

Fel kell tételeznem, hogy Magyarország *kultuszminisztere* akkor, amikor a katolikus tanárok gyűlésén a kormány képviselője utján azt jelentette ki, hogy a miniszternek az a főideálja, hogy a *katholikus szellemet a magyar középiskolában uralkodóvá tegye*, tudta, hogy mi az a katolikus szellem tulajdonképpen, melyet uralkodóvá óhajt tenni a magyar középiskolában.

Azt is fel kell tételeznem, hogy Mátyás Engelbert ur amikor a maga részéről viszont kijelentette, hogy a *katholicizmusban van az igazi erkölcs*, mely fenntartja az államot, tudta először azt, hogy miben áll a speciális katolikus erkölcs és másodsorban azt, hogy miben különbözik ez az erkölcs a más vallások által tanított és hirdetett erkölcsötől.

E helyütt én a magam részéről többször hangsúlyoztam, hogy a fanatizmusig tisztelője vagyok a gondolatok és a lelkiismeret szabadságának. Ha tehát katolikus emberek összeülnek gyűlésezni, avagy összegyűlnek ülésezni, akkor én természetesnek találom, ha ezek az urak a katolikus vallást tekintik annak, mely legközelebb áll az isteni akarathoz, ha a katholicizmusban látják az emberiség vallásbeli ideálját. Megadom ezt a jogot természetesen zsidóknak, protestánsoknak, mohamedánusoknak egyaránt, de viszont megkövetelem, hogy ezek valamennyien tiszteljék a mások vallásbeli és lelkiismereti meggyőződését is, anélkül, hogy a vallást hatalmi kérdéssé óhajtanák megtenni.

Egészen másképp áll a dolog, ha, amint a jelen esetben történt, a katolikus tanárok Magyarország *kultuszminisztere*, tehát a magyar kormány égisze alatt gyűléseztek. Ehez már köze van a más vallású polgároknak is. Mert, ha a kultuszminiszter vagy nevében Barkóczy azt üzeni a katolikus tanároknak, hogy a magyar középiskolákban a katolikus szellemet, tehát egy felekezet szellemét akarja uralkodóvá tenni, akkor a többi felekezeteknek jogukban van megtudni, hogy micsoda szellem az, amely előnyben részesül a többi keresztény felekezetek és a zsidóság által hirdetett etika felett. Mert, ime, látható volt már magában ezen katolikus gyűlésben is, hogy miképpen értelmezik a katolikus tanárok a kultuszminiszter üzenetét, amikor Mátyás Engelbert ur hamarosan oda interpretálta ezt az üzenetet, hogy a *katholicizmus tartalmazza az egyedül üdvözítő, az igaz erkölcsöt*. Ebből ellentétként az következik, hogy a protestáns és a zsidó vallások által hirdetett erkölcs nem teljes értékű, nem felel meg az állam érdekeinek, ezen utóbbi erkölcsök mellett az állam érdekei csorbát szenvednek. Mivel azonban tudtommal eddigelé legalább nincsen törvény-

hozásilag szentesített erkölcsi kodexünk, és eddig legalább az erkölcsöt és az azon alapuló világnézetet a kultüemberek közkincsének tekintettük, joggal kérhetjük meg. Magyarország kultuszminiszterét, hogy világosítsa fel a magyar közvéleményt arról, hogy mit ért ő, vagy aki nevében cselekszik, katolikus szellem alatt és hogy miért éppen a katolikus szellemet és a katolikus erkölcsöt akarja a magyar középiskolákban és nem a specialiter katolikusok által fentartott középiskolákban uralkodóvá tenni.

Mert bármennyire hivatkozhatnak a katolikusok viszonylagos többségükre, ennek az országnak kultuszminisztere nem a katolikusok minisztere, ennek az országnak a kultuszminisztere tagja a magyar kormánynak, a magyar kormány pedig nem ismerhet olyan katolikus szellemet, olyan katolikus erkölceket, melyeket a magyar középiskolákban akarhat uralkodókká tenni, ha csak nem magyarázza meg, hogy Magyarország lakosságának többsége által követett vallások szellemét, avagy e vallások által hirdetett erkölcsöket miért tartja szinte inferiorisabbaknak a katholicizmus szelleménél és a katholicizmus által hirdetett erkölcsöknél.

Itt az ideje, hogy hivatalos köröknek a vallás-erkölcs-frázisokon való lovaglása elé megfelelő akadályok állíttassanak. Egy lélekzetre beszélnek keresztény erkölcsökről, amelyek hamarosan átvedlenek katolikus erkölcsökké és amíg úgy tesznek, mintha a keresztény Magyarországot akarnák megmenteni, csakhamar kitűnik, hogy tulajdonképpen a „kereszténység“, illetőleg a katholicizmus égise alatt a klerikalizmus térfoglalásáról van szó.

Mondottam fentebb, hogy a gondolat és a lelkiismeret szabadságának fanatikus tisztelője vagyok és hogy eszem ágában sincsen a katolikus tanároktól megvonni azt a jogot, hogy ők vallásos meggyőződésüket nyíltan hirdessék és ezen meggyőződésük szerint cselekedjenek. De nem lehet elég hangosan tiltakozni azon fölfogás ellen, mely a Miklóssy-féle határozati javaslatban éppen a lelkiismereti és gondolatszabadság ellen foglaltatik.

Ha elismerem Miklóssy urnak és társainak azt a jogát, hogy a vallás-erkölcsi nevelésről meg legyen az ő külön véleményük, ezt a jogot a magam részére is vindikálnom kell. De ezen meggyőződés nem fajulhat mások megrágalmazásává és meggyanúsításává, amint ezt a katolikus tanárgyűlés tette, amikor kihívja a kormány hatalmat arra, hogy rendszabályozza meg azokat a tanárokat, akik nem osztják a Miklóssy-féle határozati javaslatban letett elveket.

Ez már nem tanügyi politika, ez már nem vallás-erkölcsi nevelés, hanem egyszerűen vallás-erkölcsi rendőrség, amely minden más meggyőződést kormányhatóságilag üldözni kíván, hogy Miklóssy ur egyedül üdvözítő meggyőződése szabadon terjeszkedhessék.

Nem akarom kutatni az okokat, amelyek az Országos tanáregyesület kiküldöttét vezérelték akkor, ami-

kor ráadta áldását a katolikus tanáregyesület működésére. Csak megjegyzem, hogy más kultuszminiszter alatt ez az egyesület más elvekre adta rá az áldást. Megengedem azt is, hogy Magyarországon, ebben a Kárpátoktól az Adriáig „demokratikus“ országban bárói vagy grófi korona igen sok foglalkozás és képesség tekintetében pótolhatja a diplomát, de azon már mégis túl vagyunk, hogy Magyarország kultuszminiszteriuma egy-egy emberének saját külön ideálját akarja ráerőszakolni Magyarország lakosságának többségére, csak azért, mert sem neki, sem ideáljai hirdetőinek nincs bátorságuk, hogy végre nyíltan megmondják, hogy tulajdonképpen az a vallás-erkölcsi nevelés, amelylyel minden gondolatot elnyomni és minden meggyőződést elnémitani akarnak, tulajdonképpen micsoda vallás és micsoda erkölcs alapján akar nevelni, mert mi úgy tudjuk, hogy a vallások által hirdetett erkölcsök egymástól etikai szempontok tekintetében nem különböznek.

Ha Magyarország kultuszminiszteriumában a középiskolai ügyek intézője a tanügy terén a nagy és kis kátén túl is merne gondolkodni, akkor meg kellene ijednie azon csodabogaraktól, melyek a katolikus tanárgyűlésen napvilágot láttak. „Mert a katholicizmusban van az igaz erkölcs“, azért kívánja, ha jól tudom, Mázy Engelbert ur, hogy a magyar középiskolai tanárok felekezetek szerint csoportosuljanak. Legyen katolikus, protestáns, sőt zsidó tanáregyesület is és ezek azután iparkodjanak megvalósítani Barkóczy báró ideálját, a katolikus szellem uralkodását a magyar középiskolában.

Hát bizony igen nehéz az ilyen expektorációk mellett megtartani a komolyságot. Ez a kenetteljes és folyton a vallás-erkölcs vizeiben lubickáló beszéd nem akar egyebet, mint a katholicizmus szellemében szervezendő vallás-erkölcsi policájának a működését megkönnyíteni. Ennek a jámbor rendőrségnek a fő-főkapitánya volna Barkóczy báró és mihelyt valaki olyan meggyőződést hirdetne, amely nem egyezik Miklóssy és Mázy urak nevelési kátéjával, természetesen rásütnék az illetőre a vallás-erkölcsi nevelésre való alkalmatlanságot, még pedig a „katolikus“ szellem nevében.

Jó lesz az uraknak arra gondolni, hogy a magyar nép összességének pénzéből fedezi a magyar állam nagyrészt az ugynevezett katolikus középiskolák költségeit is. Jó lesz meg nem feledkezni arról, hogy számos katolikus tanár működik olyan intézeteknél, amelyeket még a legmázibb vallás-erkölcsi rabulisztika szerint sem lehet katolikusoknak deklarálni. Utóvégre meg fogják unni a többi vallásfelekezetek, hogy az ő általuk hirdetett erkölcsöket és az ő vallásuk szellemét apró emberké, nekibátorodva a kultuszminiszteriumban uralkodó ultra-katolikus szellemtől, folytonosan degradálják.

Hiába fognak a vallás-erkölcs veszedelmeiről prédikálni, ha meg fogja szülni az az örökös gyalázkodás és gyanúsítás a reakciót; mert meg fogja szülni. Azon

ugyanis már tul vagyunk, hogy mi elfogadjuk a Barkóczyék szellemét a katholicizmus szelleme gyanánt. Azon is tul vagyunk, hogy a katolikus tanár-egyesület apróbb és nagyobb szónokai diktáljanak ennek az országnak erkölcsöket.

A frázis ebben az országban nagy hatalom, de egyenesen terrorizmussá válik akkor, ha a frázis kedvéért tisztességes emberek megfoszthatók tisztességes kenyerről. Ám elkövetkezik az idő, amikor az ilyen *Miklóssy-féle illetéktelen beavatkozások mások lelkiismeretébe előidéznek a lelkekben azt a belső forradalmat*, mely fölszabadítja a lelkiismeretet minden békától és akkor nincsen olyan Barkóczy, nincsen olyan Miklóssy és nincsen olyan Máty, aki fel tudja tartóztatni a lelkeket és elméket az igazság útján való előrehaladástól. Iam alios vidimus ventos. A világtörténelem már más rendőrségeket is elsöpört, mint a Barkóczy-féle valláserkölcsei policiát, minden kapitányaival és közlegényeivel együtt.

Fleischmann Sándor dr.

A legujabb járvány.

. Nyugtalan levelek jönnek hozzánk egyre-másra és belőlük meg kell állapítani, hogy új járvány ütött ki nálunk: a rituális vádnak megint eljött a szezonja Magyarországon. Néhány faluban kivirult a piros virág a zsidó házakon és izgatott lőtás-futás van a korcsmák előtt. Baranyában, Csuzán, eltűnik egy cselédleány. Albertirsán egy fiú. Megkerülnek épen és sértetlenül, de mit se tesz, husvét előtt vagyunk és ilyenkor A fővárosi ember itt abbahagyja a vérvádról való gondolkodást és elintézi azzal, hogy: gyalázatos mese. De mi itt a metropolisban hiába konstatáljuk ezt és hiába nyugtatják meg önmagunkat. Nekünk könnyű dolgunk van. Felkapaszkodunk a legközelebbi villamosra és lerázzuk a gondolatot. Ha nem tetszik egyik társaság, megyünk egy másikba, a város tulsó végére. De a falvakban, az egymás mellett és egymásból élő emberek, kik egész nap egymás szemébe néznek, nem menekülhetnek sehova. Egy este, rendesen a plébánián, elkezdi fonni a hálót. A háló nő, nő és lassan körülveszi a házakat. Nem lehet kimenni az utcára, anélkül, hogy meg ne botolna benne az ember. És aztán a hurok egészen összehúzódik.

Királyhelmecen, szomoru, őszi tárgyaláson láttam a múlt októberben egy felvidéki parasztot. A nagykövesdi afférről volt szó és a paraszt kidülledt szemmel, összeszorított ököllel állt a bíró előtt és nézte a zsidó korcsmárost. Akták, tanúk, komoly csendőrök bizonygatták, hogy a zsidó ártatlan. A paraszt nem hitt senkinek. Valami titkos tan dolgozott benne, az agyát felforgatták, a józanágát elvették tőle. Azt az embert úgy megdolgozták, olyan raffinált és ravasz gyűlöletet oltottak beléje, hogy a keresz-

tes háborúk vak hőseire gondoltam, kik a pusztákon elvesztették a naptól szemük világát, de tovább hadakoztak, a levegőt vágva maguk előtt. Középkori motivumokra kellett gondolnom. És valami középkori kegyetlenség jut akkor is az ember eszébe, mikor a csuzai pap vallomását olvassa, aki szentül meg van győződve, hogy a lányt csakugyan bántották és aki „az egész magyar zsidóságot” meg tudná remegtetni ezzel a dologgal. Ezek a papok az ő távoli őseikre emlékeztetnek és ha reformátusok is, a fanatizmusuk spanyol bibornokok bestialitásának az unokája. A véres érsekeknek ezrivel kellett még az égő zsidó, a korcs utódoknak egy kék folt is elég a falusi korcsmáros orrán.

Magyarországra, ugylátszik, a folytonos fekete bevándorlással jött be ujabban a vérvád is. A sötét és kegyetlen invázió, mely egyre jobban terjed közéletünkben, végre megtermette ezt a leggyönyörűbb eredményt. Van azonkívül más magyarázat is rá bőven. A papok perverz gyalázatosságairól úgy terelik el a figyelmet, hogy kis lányok és fiúk tűnnek el váratlanul. Két hét múlva kiderül, hogy semmi bajuk, a szomszéd faluba mentek szolgálni, de ez alatt az idő alatt épen elegendő vallási táplálékot kapott a nép fanatizmusa és érdeklődése nem fordulhat a saját egyházának afférjai felé. Odafönn Északmagyarországon — ehez szintén pénz és biztatás kell felülről — ugyanez megindul valami rongyocskára, mely öles betűkkel hirdeti a rituális vádat a nép használatára. A nagykövesdi eset hatásai ezenkívül, bár üdvösek és felvilágosítók a környékre nézve és országos kudarcot hoztak az ügy kitalálójának, mégis új tettekre ingereltek néhány inferioris lekipásztort. És idefönn, a központban a Stephaneum hazug redakcióiban, szintén gondoskodnak róla, hogy a vád ki ne aludjék. Élesztik, álnevek alatt, félénken, kezüket vissza-vissza kapva a tüzből, ahol egyszer úgy megégették magukat.

A falvak nyugtalansága tehát érthető és jogosult, és meg is döhbenthetne egy kissé a gázságnak ez a járványa, ha nem látnók tisztán a fertőzést okozó bacillusokat, az összefüggéseket és a raffinériákat, melyekből e kis pimaszságok születnek. De látjuk a betegség okozóit és tudjuk az orvosságot. Az orvosság: ugyanaz, mint amit mi a nagykövesdi esetben sikerrel használtunk. Lärmát kell csapni, nyilvánosságra hozni az ügyet, az első gyanús mozgolódásnál könyörtelenül a bíróság elé vinni mindenkiket, akinek a keze a gázságokban benne van. Az ország közvéleménye elé tárni mindent: kikiabálni minden részletet: csak ez a *sterilisatio magna*, az a nagy és alapos tisztítás segíthet itt. Nem szabad semmiféle provokálást vagy izgatást tűrni, védekezni kell, ha szükséges, agresszív módon.

Mindenekfelett pedig nem kell megijedni. Jogunk van a békére és kötelességünk, hogy e jogunkat megvédjük. Minden intelligens ember hálás lesz érte, ha az új járványt és bacillusait kiirtjuk a magyar közéletből.

כשר Mindennemű kakao, csokoládé és cukorkák ritus szerint készítenek a főtisztelendő győrszigeti orthodox rabbi felügyelete mellett

SCHMIDL L. gyárában
GYŐRÖTT.

A falasa-fiu Firenzében.

Részlet egy készülő olaszországi utleírásból.

Irta: Szabolcsi Miksa.

Firenze, 1911. jan. 31-ikén.

A fényes napok után, miket Rómában töltöttem, ahol minden úgy ment, ahogy csak magam kívántam, meglehetősen görbén kezdődött az itteni tartózkodásom. A hideg esték és zuzmarás reggelekre (aki januárban Rómába utazik nyaralni, lássa el magát mindenekelőtt jó téli bundával) verőfényes gyönyörű órák következtek, míg itt, az állítólag örökké derűs Florenzben; barátságtalan, ködös, hideg, esős időjárást találtam. Ez megtörténik, igaz, más emberrel is, de az már csak nem mindennapi dolog és annak igazán nem kellett volna megtörténnie, hogy amiért részben Rómából ide jöttem, azt mindjárt az első órában elmulasszam.

Hogy kért pedig az érdekes Castiglioni, töltsen nála a szombatot. Bizonyára sokat láthattam volna, miket az ember csak az autopszia révén vesz észre. A főrabbin kívül az idegentől huzódozó előkelő rómainál ritka vendégszeretettel hívott meg még a hitközségi elnök is, Szereni Angelo ügyvéd, aki a városnál előkelő állást tölt be, sőt kilátásom volt arra, hogy szombaton bemutatnak a legnagyobb zsidóhitű méltóságnak, melyet a zsidók újabb históriája Nászi József, a Naxosi herceg óta ismer, — csak hogy akkor lemaradtam volna a florenzi szombatról, amit semmiképpen sem akartam. Elutaztam tehát pénteken és — kellemetlen félreértés folytán, melyről bőven fogok majd megemlékezni olasz utleírásomban az Egyenlőség jubileumi számában — lekéstem a pénteki istentiszteletről, florenzi szombatomban lényeges darabjáról. Ez a második ok volt, mely kedvemet rontotta.

Volt még harmadik és negyedik is.

Azt hiszem, rossz szállóba kerültem. A direttore d'albergo (hotelgazgató, magyarul portás) azt állítja ugyan, hogy Florenzben a többi hotelek is olyan lármások és hogy más utcákon is éjjel tartják népgyűléseiket, de én kötve hiszek a németnek. Mert német az istenadta és az én hibámból Római derék vendéglátomtól, a magyar Acél Arturtól, olyan florenzi hotelt ajánlottam magamnak, ahol a személyzettel nem csupán csak jelekkel értekezhessem és megnevezte a jelen szállómat, ahol a gazdától a piccolóig mindenki németül beszél. Igen ám, csak hogy beszélnek akkor is, mikor hallgatniuk kellene. Szegények, nem tehetnek róla, ők legalább, ezt mondják, a taljánok ilyenkor mulatós kedvűek s lefekvés idejüket hajnali három órára teszik, mikor én otthon föl szoktam kelni dolgozni, amitől itt sem térek el. Szóval, nem aludtam, de el sem mehettek innen, mert összes leveleimet előre idecimeztettem.

Szombaton délelőtt külföldben is el voltam határozva, hogy másnap elutazom. Mert, mint már említettem, még egy kellemetlenség ért, a legnagyobb.

Idejekorán, hogy a mienkétől annyira elütő ritust elejétől fogva megfigyeljem, jelentem meg a zsinagógában, talán a legszebben a föld kerekiségén; sőt úgy igyekeztem, hogy

az istentisztelet kezdete előtt érkezzem, hogy esetleg beszélhessek mindjárt a rabbival, mint tettem ezt Rómában, ahol ő méltósága (a Korona d'Italia kommandeurja) Castiglioni Vittorio főrabbi, vagy ahogy itt mondják: a rabbino madzsore első találkozásunktól fogva vezetőm, informátorom, vendéglátóm és legfőbb támaszom volt az egész idő alatt, melyet Rómában töltöttem. Itt én ezt még nagyobb mértékben vártam. Az itteni főrabbi, Margulies S. H. lovag, mint jó magam is, askanáz származásu ember (az olasz nyelvet, melyen tanít és szónokol, csak itt sajátította el) ezenkívül kissé adósom is. A triesti, velencei és páduai zsidó hitközségekről írt könyvemben, róla, mint az olasz zsidók reményéről, vallási és zsidó tudományos regenerátoráról valóságos dithirambust írtam, anélkül, hogy személyesen ismertem volna. Milyen öröme lesz, gondoltam, mikor leleplezem magam előtte, mondván, én vagyok a sokat szidott „Szcábálszki“. Eljöttem, hogy szemtől-szembe lássam az itáliai zsidók Rabbi Jochannan ben Zakkaját és gyönyörködjem a Jabnében, melyet Florenzben megalkotott. Előre élveztem a találkozás nagy boldogságát, de örömöm, sajnos! keserves csalódássá vált.

Dr. Margulies nem volt a templomban; nem is lesz egyhamar. Ágyhoz kötött nagybeteg. Házához sem mehettem el, mert az orvosok megtiltották, hogy bárkit fogadjon.

Ez mód fölött levert. Szombat lévén, még csak nem is írhattam neki, — a főrabbi nagyon konzervatív elvű zsidó, — s mert hosszabb ideig maradni külföldben sem akartam, elhatároztam, hogy egyáltalában nem maradok. Este elutazom Templomokat és muzeumokat eleget láttam Rómában. Ezzel a szándékkal mentem haza istentisztelet után, mely, mellesleg megjegyezve, harmadfél óráig tartott (ami nagyon sok) és amelynek, mint kóhen, egyik szereplője is voltam.

A sok kellemetlenség halmaza, támogatva a hűléstől, melyet a mérföldekre terjedő, régi római zsidó földalatti temetőben (katakombák) szereztem, hirtelen olyan erősen támadott rám, hogy egyelőre jónak láttam csomagolás helyett lefeküdni, ami azért is helyén való volt, mert pár órai jótékony álmom igen jótékonyan hatott idegeimre és minden izgalmat eloszlatott. — Ej mit, mondtam magamban, a szinior rabbino meg fog gyógyulni, addig is talállok én más informátort. Hisz a rabbiiskolának, melyet Margulies alkotott, vannak tanárai is, nemcsak tanítványai. Feltápáskodtam s elmentem újból a pompás zsidó dómba, ahol az esteli és a szombatot bucsuztató istentiszteletet (be érdekes az itt s be egész más, mint minálunk. Majd megírom a munkámban) — a templom fondjában lévő gyönyörű kis kápolnában tartották meg. Innen datálódik a firenzei fordulat. Mert fordulat állt be firenzei tartózkodásomat illetőleg, mely az első 24 órában csak boszuságot és csalódást hozott a számomra. A következő órák azért gazdagon kárpótoltak. Utam egyik legértékesebb fejezetét köszönöm nekik.

Az istentiszteleten rám ismert egy korra nézve fiatal, de a zsidó tudományos világban rég ismert tudós, kivel én németországi utamon a frankfurti régi zsidó temető

sírkő-erdőjében találkoztam, mit annak idején meg is írtam. Ő is, mint én s velem bukdácsolva a prágaiaknál jóval régibb sírköveket tanulmányozta. A halottak legalább négy emeletes sírokban pihennek. A ghetton kívül talán nem kapott temetőre helyet a hitközség, vagy mert halottait minden áron maga mellett, a maga negyedében akarta megtartani (volt rá oka) — elég az hozzá, hogy ezt a temetőt, melyet kulturtörténetének érdekességénél fogva a városrendezésnek sem áldoztak fel, annak ellenére, hogy a hajdani ghetto ma már beleesik Frankfurt közepébe, — az akkori zsidóság négyszer, sőt némely helyen ötször is föl-töltötte, úgy, hogy a sírok nagyrészen 4—5 sírkövet találni. Azok között szorongtam én vagy négy évvel ezelőtt Chajesz dr. al, a hírneves firenzei szemináriumi tanárral együtt, kivel ott véletlenül találkoztam és kinek akkor megígértem, hogy esetleg Firenzébe is elmegyek valamikor, hogy az ottani zsidóságot megismerjem. Én biz erről tökéletesen megfeledeztem; Chajeszra nem is gondoltam, mert én csak Margulieszben bizakodtam. Annál értékesebb volt rám nézve s épen a leírt viszonyok közt a vele való találkozásom. Hát még ami erre következett!

Elvitt magával és órahosszáig magyarázta szemináriumi-mának viszontagságait, melyet a nagy Sámuel Dávid Luzatto alapított Páduában; mely a nagy mester halála után megszűnt; melyet később Rómába tettek át, de ott csakhamar csődöt mondott és amely tizenkét év óta Florenzen Marguliesz vezetése alatt az összzsidóság jelentős kulturintézetévé fejlődött. Mert nemcsak az olasz hitközségeket látja el képzett zsidó papokkal, de nagy külföldi hitközségeket is, holott ezelőtt az olasz hitközségek, nem lévén olasz műveltségű rabbi, nélkülül szűkölködtek és züllöttek; amelyek mégis rabbit akartak, a külföldről hoztak ilyet, ki az olaszt csak azután tanulta meg. Ma Alexandriának és Lisszabonnak is a firenzei szeminárium adott rab-bikat és adni fog még messzebb vidékeknek: az abessziniai falasáknak is.

— Az abessziniai falasáknak?

— Igen, hisz egyike a 3 falasa-fiúnak, kiket Feitlovits Jakab annak idején Abessziniából hozott, *a mi szemináriumban tanul.*

— S ezt olyan nyugodtan mondja nekem, tanár ur?

— Én már megszoktam, engem már nem izgat, — szólott nevetve Chajesz dr.; ön is láthatja majd holnap. Vasárnap délután 3 órakor külön órája van nálam.

— S milyen az a fiu, tanár ur?

— Milyen? Tachsít, azt mondom magának, valóságos tachsít. (Tachsít annyi mint disz, ékszer, drágaság.)

— Milyen nyelven beszél? Tud héberül?

— Tud, itt megtanult. Otthon persze fogalma sem volt a héberről, mert hisz az abessziniai falasák kús (etíopiai) nyelven imádkoznak. A tórát is a defterák (írni és olvasni tudók) csak ezen a nyelven ismerik és tanítják.

— Mondok valamit, tanár ur. Nem várok holnapig. Hol van az a fiu? Nem kereshetném-e föl még ma?

— Bajos. Pergoláéknál lakik, a Piazza di San Firenzén, ott vacsorál ilyenkor. De ez messzire van. Én, sajnos, el

nem mehetek oda magával és ha egyedül megy el, nem talál oda. A házak nálunk belül sötétek, lépcsők is különbözök vannak: szóval nem találja meg.

— Dehogyan nem találom. A távolságot eltünteti az egyfogatu, a sötétségen és lépcsőkön átsegít az Isten. A tanár elkísért a kocsállomásig s elváltunk.

A Pergola háznak a Piazza di San Firenzén jól nevelt leányai lehetnek, hogy épen akkor térnek haza bevásárlásaikról, mikor egy idegen ember vak-sötétben a lépcsőket válogatja, vajjon melyikre térjen. A hölgy, — ruhája suhogásáról tudtam, hogy az, — kérdésemre csak azt felelte, hogy ő is oda megy és előre futott. Nem szaladhattam utána, de hallottam, hol nyílt a második emeleten az ajtó; oda beléptem aztán én is. És csakugyan Della Pergola házában voltam, ahol több asszony és leány fogadott, akik, mint rögtön meggyőződtem, csupán csak olaszul tudnak.

Kérdésükre, mi a kívánságom, tán 20 ember számára terített asztalra mutattam, mondván: én itt fogok vacsorálni. Mondtam volna én ezt másképp is, szebben is, körülményesebben is, de nem tellett a tudományomból. A háziasszony nevetve felelt, hogy sajnálja, nem készült, mire én azt mondtam: nem bánom, akkor is itt fogok vacsorálni. Ezt is szebben mondtam volna, ha tudtam volna. Felelt erre a hölgy: van még Firenzében egy kóser vendéglő, ők csak abbonenseknek főznek. Erre mondtam valamit, amin a háziasszony és a többi nő soká és jóízűen nevettek, ami nem túsírozott, mert szépen nevettek, amellet szép fogsorukat mutatták. Később megtudtam, hogy azt mondtam volna, hogy én csak őt szeretem. (Azt akartam mondani, az ő főztjére vágyom). Szóval, a dolog el volt intézve; szépen fotelbe ültettek, körülültek és — beszélgettünk.

Soh'sem tudtam azelőtt, hogy olyan nagyszerű olasz humorista vagyok. Akármit mondtam, — igaz, hogy latin végzésekkel és francia alakokkal láttam el a rosszul összekombinált olasz szavakat, kacagtak; úgy kacagtak, hogy öröm volt hallgatni. Nem törődtem vele, nevettem én is, miközben igyekeztem megtudni, eljön-e biztosan vacsorára a falasa-fiu és vacsorálhatnak-e én azzal külön asztalnál? Nagyszerűen megértettük egymást, csak azt nem tudták, mint utólag kisült, mi az a falasa. Náluk lakik és étkezik 3 éve, de hogy falasa, azt nem tudták. Mondtam volna: a fekete ifju, mindjárt tudták volna. A nagy társalgás közben egyszer csak eszembe jutott a kérdés, hogy van talán valaki házuknál, ki ért héberül? — Hogyne, hogyne, szólottak a hölgyek, hisz itthon van Immanuel. Tanul a szobájában. És Emmánuelért rögtön elszaladt egyik Pergola lány és Emmánuel jött és Emmánuel volt az én keresett falasám.

Meghatottságomat a cingár, fekete arcú, sűrű fekete gyapjuhajas fiu láttára csak az tudja utánam érezni, ki tudja, min ment keresztül a csaknem százezer emberből álló, elveszett és csak pár év előtt megtalált afrikai zsidó törzs, melynek egyetlen képviselője Európában előttem

állott és kiről elképzeltem, hogy két társával együtt, kik Jeruzsálemben tanulnak, mily dicső föladatra van hivatva.

Hátha még tudtam volna, amit csak később tudtam meg!

Elibe mentem, megöleltem, miközben benedictióba kaptam: „Dicsértessél, Örökkévaló Istenünk, világ Ura, ki kegyelmedben megengeded és arra érdemesítettél, hogy elérjem ezt az időpontot!” A meglepett ifju értelemről sugárzó nagy fekete szemei megteltek könnyel s kezem után nyult, hogy ajkaihoz vigye, amit persze nem engedtem. Sok százezer zsidó testvér nevében — így szólottam azután hozzá — üdvözöllek, ifju hős; ki sivatagokon át követted az Egyetlenegy hívását és ki el fogod vinni salakoktól mentes tiszta hitét tied közé, az Urnak és Izraelnek örök dicsőségére.

A társaság, mely nem értette beszédemet, de látta sirni az ifjut, kit, mint később megtudtam, mindannyian szivükbe zárták, lévén ő csakugyan emberi gyöngy, ámulva nézte a jelenetet, majd Immánuel rohanták meg, mondja meg, mi történt, honnan ismeri az idegen ur és milyen rokona neki?

Az ifju falasa (rosszul tettem, mikor fiunak mondtam, mert 24 éves mult) megígérte, hogy megmagyaráz majd mindent, de előbb hagyják beszélni látogatójával, mert egyelőre ő sem tud még semmit se.

A nők respektálták ezt a kívánságát és magunkra hagytak.

Most aztán saját fülemmel hallottam a csodát: Aki három évvel ezelőtt csak etiopiai nyelven tudott és aki azóta megtanult franciául és olaszul: héberül is beszél. A nyelvet, melyet nagyesszü tudósok évtizeden át sem tanulnak meg, megtanulta a fekete falasa, miközben tíz más tantárggyal foglalkozott s azokból is mindig jelesen megfelelt. Mondják is a tanárai: *Támrát Immanuel*, — ez a falasa ifju teljes neve — észbeli csoda. (Hány ilyen lángész veszett el eddig Abessziniában?)

— Beszélje el mindenekelőtt, kértem új ismerősömet, mi volt otthon és miként határozta el magát arra, hogy távoli hazáját otthagyja?

— Engemet otthon, Gondarban *téritőnek* szántak a zsidó falasák számára. Tizenhárom éves voltam, mikor a svéd téritőknek sikerült apámat, anyámat rábirni arra, hogy összes gyermekeikkel, tehát velem is, kitérjenek. Azt mondták: Igaz, a zsidóság dicső valami, de már régen nincs zsidóság. Nincs, mióta az Evangélium megíródott. A zsidók azóta mind a keresztény vallásra tértek át, mely cszerint helyettesíti a zsidóságot. Miért ragaszkodnának ezután — kérdezik a hittéritők — épen csak a falasák a zsidó hithez? Sokan nem hittek a téritőknek és megmaradtak falasáknak, de mások, mint az én szüleim is, hittek nekik és megtagadták hitüket.

Engemet azután elvittek Aszmarahba, a téritők iskolájába és neveltek 6 esztendőn keresztül. Tanultam etiopiai nyelven az ó- és az újtestamentumot, imákaté s ami csak kell egy etiopiai misszionáriusnak. Én lettem volna az első téritő a falasák között, ki maguk közül a falasák közül került volna ki.

Egy napon azután szörnyű hír verte föl a puszták falvait és városait. — A téritők megcsalták a falasákat! Ez volt a hír. Nem igaz, mondták az elkecsesedett falasák, hogy az Evangélium óta nem exisztálnának zsidók. Vannak százezer számra. Vannak templomaik és van Tórájuk és a Tóra, melyről azt hittük, hogy egészen elveszett, megvan héber nyelven, sőt imádkoznak is héberül. Én hozzám is eljutott a hír, mire kijelentettem, hogy zsidó akarok lenni. A téritők azt mondták, hogy az európai ember, ki a hirt hozta és ki egész Gondárig eljutott, nem mond igazat, mire én azt mondtam, hogy meg fogok erről győződni önmagam. Ha az az európai ember Aszmarahba jön, vele megyek Európába. Mert én soh'sem hittem egészen a téritőknek. Megfigyeltem őket és láttam, hogy nem egyben félrevezetnek. És az az európai ember eljött Aszmarahba — tetszik tudni, hogy megváltónkról Feitlowits-ról van szó, — és én ujjongva csatlakoztam hozzá és elmentem vele előbb Párisba, azután ide, a firenzei szemináriumba, ahol tanítanak és nevelnek, szeretettel vesznek körül és minden jókkal halmoznak el.

Kérdésemre: érintkezik-e övével, azt felelte, hogy nem. Mert nem lehet. Az ő szülővárosától 3 hónapig tart az út Abdis-Abeháig, hazája (Abesszinia) fővárosáig. Aki nem nagy ur és nem ereszthet utnak karavánt, az levelet sem küldhet. Nem leveleznek — mondta, — Gondárral társaim sem, kiket nem téritettek ki, mint engem. Hogy kitéritettek, az nekem fáj, de otthon ép azért igen sokan remélve tekintenek rám. A kitéritett falasák Feitlovits és a téritők éles vitájára abban állapodtak meg, hogy várnak, míg visszatérek. Ennekem hinni fognak. Ha én azt fogom mondani, hogy él még a zsidóság, újból falasákká válnak, de ha igazolni fogom a téritők állítását, megmaradnak kopt keresztényeknek. Mert a mostani Negus (abesszinai császár) nem olyan, mint a régi. Erőszakkal nem téritet és aki vissza akar térni ősei hitére, annak bántódása nem történik.

Kérdezősködésemre a falasák vallásos életére vonatkozólag, Immánuel ezeket mondotta:

Erre jobban tudnának felelni társaim Jeruzsálemben, akik mindig falasák voltak. Én csaknem gyermekkoromtól fogva keresztények közt éltem. De elmondhatom a következőket: A falasáknak csak bibliájuk van, ez sem teljes. Mert hiányzik pl. Eszter könyve, úgy, hogy purimról nem is tudnak. A chanukát sem ismerik. Egyáltalán nem tudnak a második zsidó királyságról. Héberül senki sem tud; sőt nem is tudják, hogy van héber. A biblia etiopiai (kusi) nyelven van meg és imádkozni is ezen a nyelven imádkoznak. Imáink egészen mások, mint a többi zsidóké. De azért zsidó imák. Többnyire bibliai versek. A talmudról a falasák soh'sem hallottak, nincsenek is meg azért a vallásos intézmények (pl. tefilin, mikvah, bedika, kidussin, get), melyeket a zsidóság a talmudnak köszön. A szombatot és ünnepeket szigorúan betartják, az Isten egyetlenegy voltát őszintén vallják, de azért van sok babona is köztük.

Származtatják magukat a falasák a Lévi-törzsből. Azt mondják, részeik ők a Salmanaszar, assur királytól szétszórta tíz izraelita törzsnek. Azért nincs köztük *Jehuda*

nevű ember. Mert Jehuda törzsétől vált külön Salamon király halála után a tíz törzs. Igaz, tette hozzá, hogy Mózes nevét sem veszik föl, de nem haragból, hanem pietásból és tiszteletből.

— Hát milyen neveket viselnek?

— Bibliai neveket; férfiak és nők bibliai neveket, de a bibliai név mellett van mindegyiküknek etiopiai nevük is.

— Mondjon néhány ilyen nevet.

— Szívesen. Női nevek:

Ubenes (Szép ő nagyon).

Uorkito (Arany).

Taitu (Nap).

Zanditu (Királyi korona).

Abelecsi (A virágzó).

Jatenes (Fejedelmi).

Kaszáj (Megvigasztaló).

Adennekus (Csodálatraméltó).

Férfi nevek: (De mindig a bibliai név mellett):

Goheze (A kiválasztott).

Wondamagenyehu (A végre megtalált).

Terunehe (Tisztaság).

Gosau (Bölény).

Szemeni (Hallgass meg).

Aréjeni (Látomásra érdekesítetttem).

Gembar (Hold).

Deszta (Öröm).

Szerkesztőnk és a falasa-fiú.

Még sok sok, érdekesnél érdekesebb dolgot mondott el Tamrat Immanuel, a falasa ifju héberül. Rá fogok ezekre térni tanulmányomban olaszországi utamról; itt csak azt jegyzem meg még, hogy ha Immanuel hébersége nem is tökéletes még (lehetetlen is, hogy az legyen) de meg tudja magát értetni — és csodamód tanulékony. Tőlem pl. mindjárt első találkozásunkkor egész sereg szót kérdezett és mikor másnap újra találkoztunk (e cikket két nappal később fejezem be, mint ahogy kezdtem) már élt e tegnap először hallott kitételekkel, úgy alkalmazván azokat, mintha édes anyjától kapta volna örökbe. Ma ugyanaz történt. Immanuel talán ezért ragaszkodik hozzám. Első találkozásunk óta ugyanis csaknem állandóan mellettem van, kísér mint az árnyékom. Udvarias, szerény, okos, jólelkű, de mindig csak tanulni akar. (Fekete emberben ennyi tudni vágyás! Ennyi táltum és ennyi erény!)

Immanuel különben nem absolute fekete. Csak erősen füstszerű. Ettől eltekintve, arca még szépnek is mondható. A négerből csak a haj van meg rajta.

Talán ez a csodás akarat, nagy kvalitásokkal fölrüházott ifju ember, telesziva magát zsidó tudással és európai műveltséggel és főképen igaz lelkesedéssel Izrael tana iránt, fölszabadítójárá válik népének, mely mostani elhanyagolt állapotában is, — az olasz abesszinai követ tanúsága szerint — legtehetségesebb néposztálya Abesziniának. Ritka eset, hogy valamely ország legképzettebb rétege ép az legyen, mely megmiveli a földet és kezeli a kalapácsot. A falasák Abeszina parasztjai és munkásai.

HIREK.

— „Judapest“. Magyarország székesfővárosát odaát Ausztriában keresztelték el Judapestnek, de honi kitünőségeinek közül is azok, akiket az elhunyt bécsi polgármesternek, Luegernek szellemessége megihletett, szívesen használják ezt az elnevezést. A különös névhez ötletül az a tény szolgál, hogy Budapest lakosságának 23·6%-a 1900-ban zsidóhitű volt. A zsidóhitűek arányszáma 1906-ig is csökkent ugyan valamelyest, 0·1%-kal, de akik Budapest zsidóhitű lakosságán szívesen suhintottak egyet, azok tovább is örömmel fordultak Lueger szellemességéhez. 1906 óta a helyzet, ugylátszik, még rosszabbra vagy mondjuk, a nemzsidó vallásuk javára fordult. A múlt év utolsó napján megejtették a népszámlálást, amikor kiderült, hogy a főváros lakossága 1900—1910 közt csak 20·1%-kal gyarapodott, tehát feleannyival sem, mint az előző 1890—1900 évek közé eső decenniumban. Hogy az egyes felekezetek a gyarapodás végső arányszámához mily mértékben járultak hozzá, arról pozitív adatok még nem állnak rendelkezésre. De szinte bizonyossággal megállapítható már most az, hogy a zsidóhitűek gyarapodása nemcsak hogy nem érte el a korábbi arányokat, hanem azok mögött jóval vissza kellett maradnia. Következtetésre építjük ezt a fölfogást. Arra, hogy a legnépesebb zsidó lakosságú kerületek összes lakosságának szaporodása viszonylag kicsiny. A zsidóhitű lakosság még 1906-ban is a legnépesebb volt az V., VI. és VII. kerületekben. Az V. kerületben az összes lakosság 28·5%-át, a VI. kerületben az összes lakosság 34·9%-át és a VII. kerületben az összes lakoságnak 39·2%-át tették ki a zsidóhitűek. Ha a zsidóhitűek tényleg

olyan szaporák volnának ma is, mint azt róluk terjeszteni el nem mulasztják, akkor a most megejtett népszámlálás során is azokban a kerületekben kellett volna az összlakosságnak a legnagyobb szaporodási arányt fölmutatnia. De hát annak hire-hamva sincs. A szóbanforgó három kerület közül az összlakosság csak egyben, az V. kerületben tudta fölülmulni az egész székesfőváros lakosságának 1900—1910 év közé eső szaporodási arányát, a másik két kerületben azonban az arány mélyen elmaradt mögötte. Megállapítható ez a következő arányszámokból. Az egész székesfőváros lakosságának átlagos szaporodási aránya 1900—1910 évek közt: 20 1%. Az V. kerületé ennél nagyobb, 24 1%; ellenben a VI. kerületé 15·3%, a VII. kerületé meg éppen csak 13·8%. Ha a zsidóhitűek abban az arányban szaporították volna a három kerület népességét, mint a minő arányban alkotó elemei voltak 1906-ban, akkor a három kerület lakosságának csak a zsidóhitűek által 48,382 fővel kellett volna növekednie. Evvel szemben a tény az, hogy a három kerület egész népessége 1900 óta mindössze 55.212 fővel szaporodott. Mivel a többséget a multban is a nem-zsidóhitűek szolgáltatták, egészen természetes tehát, hogy a zsidóhitűek népszaporodása e három kerületben nem csak megakadt, hanem visszafejlődött. Más kerületekben, így különösen a budai első és harmadik kerületben, valamint a X. kerületben Kőbányán nagyobb arányban (55·4%, 29 1% és 51%) emelkedett az összlakosság, de éppenséggel nem valószínű, hogy azért, mert az V., VI., VII. kerületek zsidó lakossága odavándorolt volna. Ebben azért is nehéz hinni, mert a zsidóhitűek nagyrésze — keresete természeténél fogva — a forgalmasabb városrészekhez van kötve, már pedig a fejlődő városrészeknek, vagy az új telepeknek forgalmuk még nincs, sőt főbb életszükségeiket ennek a lakói is tulajdonképpen a régi forgalmasabb városrészekben szerzik be. Szóval bármely oldaláról nézzük is a kérdést, nem tudunk oly momentumot találni, amely meggyöngyöztetné azt a föltevésünket, hogy a főváros zsidóhitű lakossága viszonylag csökkent, illetőleg a többi lakosság fejlődésével lépést tartani nem tudott. Erre a visszafejlődésre rámutatunk a minap is, mikor a pesti hitközség oktatásügyének terjedelmét ismertettük és megállapítottuk, hogy az elemi iskolákba járó zsidóhitű növendékek száma csökkent. A kereseti viszonyok rosszabbodásának, az életföltételek megszerzésénél fölmerülő nehézségek torlódásának a bizonyossága ez, de egyúttal annak is, hogy hazug az az ellenségeink részéről untalan hangoztatott állítás, hogy a főváros zsidósága idegen elemek bevándorlása révén is nagy mértékben szaporodnék. Ellenkezőleg a tény az, hogy az autochton zsidó lakosság propagatív ereje is hanyatlott.

— **A zsidó gimnázium** építésének ügye ismét egy lépéssel haladt előre. Az ügyeit intéző bizottság január hó 26-iki ülésén megválasztotta a Bálint- és Abonyi-utcák sarkán emelendő épület terveinek bírálatára hivatott zsűritagokat s döntött két elvi kérdés fölött. Az egyik elvi kérdés, amiről már régebben tettünk említést, az, hogy az 1300 tanuló befogadására szolgáló gimnázium telkén templom építtessék; a másik, hogy a külön templomtól eltekintve, kell-e magában a gimnáziumban is külön imaterem. Mindkét elvi kérdésben igenlően határoztak. Vagyis kimondották, hogy a pesti hitközség gimnáziumának telkén a hitközség a saját költségén fölépítheti az 1000 üléses templomot s ugyancsak elhatározták azt, hogy a gimnáziumban magában is kell külön imateremről gondoskodni. Az épület terveinek bírálatával megbízott bizottság tagjai ezek: *Devecis* Ferenc, a főváros építési igazgatója, *Freund* Vilmos és *Vidor* Emil műépítők, továbbá *Kohner* Adolf udv. tan. és *Kármán* Mór dr. igazgató bizottsági tagok.

— **Az Országos Izraelita Patronage Egyesület** részére az igazságügyi kormány az 1910-ik évre 3000 korona subventiót engedélyezett. Tudtunkkal ez az első eset, hogy a kormányhatalom zsidó egyesületet állami támogatásban részesít. Miután ez az államsegély az elmúlt esztendőre szól, világos, hogy a kormány az egyesületnek az elmúlt esztendőben kifejtett rendkívüli tevékenységét kívánta ezzel az állandó jellegű subventióval elismerni. Ezen elismerés a jövőben csak fokozottabb működésre fogja serkenteni e fiatal, de már is hiányt pótló egyesületet.

— **A pesti izr. nőegyesület** *Herzl* Mária elnöklésével választmányi ülést tartott, amelyen bemutatták az egyesület mult évi október, november és december havi tevékenységéről szóló beszámolót. E szerint segélyek címén kiosztottak a szóban forgó három hónapban 27226 K-t és pedig 12071 K-t ambuláns szegényeknek, 12074 K-t rendes havi segélyek címén, 2231 K-t házbérsegélyekben és 850 K-t kiházasítási segélyképen. Az árvaházban elhelyezett 90 árva és a *Hirsch* bárónő menhelyben nevelt 60 félárva eltartására a mult év utolsó negyedében 18279 K 26 fillért fordítottak, azért a 30 árváért pedig, kiket rokonaiknál, vagy idegeneknél helyeztek el, 1780 K-át fizettek. Az egyesület népkonyhájában az 1910. év utolsó 3 hónapjában 50,489 ebéd-adagot adtak ki, közülök 5028-at ingyen. Ezenkívül 1051 iskolásgyermeknek adtak ebédet. A népkonyha kiadásai 11,129 K 20 f-re rugtak. A csepeli *Weisz* Alice gyermekágyas-otthonba az elmúlt október, november és december hónapban, felekezeti különbség nélkül, 96 asszonyt fogadtak be és ápoltak. Ezeknek szükségleteit 7950 K 20 f-ből elégitették ki. Az egyesület összes kiadása az említett 3 hónapban eszerint 66,351 K 16 f. volt. Hatalmas summa, melynek előteremtése igazán férfias munkája a pesti zsidó asszonyoknak. A választmányi ülésen jelentést tettek még az újévi öt órai tea eredményeiről és elhatározták, hogy február hó 26-ikán megtartják a szokásos álarcos bált.

— **Az OMIKE** csütörtöki felolvasásán *Hevesi* Simon dr. rabbi folytatta nagyszabású előadását *Majmuni* világfelfogásáról. A „Tévelygők Utmutatójával“ foglalkozott ezuttal, avval a könyvvel, melyben a filozófiai gondolkodás és a mély vallási érzés legszebben kiegészítik egymást. *Hevesi* dr. jövő héten folytatja előadását, melyet az előkelő közönség nagy érdeklődéssel és zajos tapsal fogadott. Utánna *Blau* Lajos dr. beszélt a biblia kulturtörténeti jelentőségéről. Érdekesen és vonzóan fejtegette a biblia hatását a világirodalomra, különösen a héllén litteraturára. A közönség élvezettel hallgatta az ismert tudós felolvasását.

— **Az OMIKE és a főváros.** Budapest székes főv. tanácsa legutóbb tartott ülésében az OMIKE kulturális céljaira évi 500 kor. segélyt szavazott meg. Az első 500 K-t az egyesület részére már ki is utalta. A főváros tanácsa ez anyagi támogatásával elismerését fejezte ki az OMIKE iránt azon sokoldalú működésért, melyet a népnevelés, de különösen a magyarosodás terén kifejt. A magyar nyelvű tanfolyamokkal ugyanis valóságos kulturmissziót teljesít az egyesület, mert az idegenajku bevándorlottakat meglepő eredménnyel tanítja a magyar nyelvre. Ugy halljuk, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszterium is méltányolni fogja az OMIKE törekvéseit. Ennek jeléül nagyobb évi subventiót helyezett kilátásba.

— **Lőw Lipót.** A folyó 1911. év május 22-ikén lesz századik születésnapja annak, ki a magyar zsidó kultúrát és a magyar zsidók emancipációját megindította. Több mint három évtizeden át volt bold. Lőw Lipót mindakettő-

nek a vezetője s e részben *Hirsch* Samson Rafael és *Geiger* Ábrahám emellett a fölszabadító reform munkálataiban a harmadik. A németek *Hirschet* és *Geigert*, írja egy heidelbergi munkatársunk, születésük századik évfordulója alkalmából országszerte ünnepelték — föltehető tehát, hogy Löw szintén méltó megemlékezésben fog részesülni s nem jut arra a sorsra, mint apósa, Sváb Löw, kinek centennáriumáról csupán Szegeden és Ujpesten emlékeztek meg. Az IMIT és az OMIKE nyilván nem fognak róla megfeledezni s megragadják az alkalmat, amikor a magyar zsidó kultúra első emberéről lehet beszélni.

— **A tandij-kárpótlás** kiutaltványozását kérő beadványokat a zsidó iskolák, úgy mint más erre igényt tartó elemi tanintézetek, a közigazgatási bizottságok útján már nagyrészt beküldötték a miniszteriumba; de egyes késedelmesebben elintézett akták még mindig érkeznek. A miniszteriumban teljes erővel folyik a munka az anyag feldolgozására, a döntések tehát messze nem lehetnek. Erre való tekintettel az orsz. izr. tanítóegyesület fölhívja azon tagjait, akiknek hitközsége tandijpótlás s különösen a 15 koronán tulmenő államsegélyért folyamodott, hogy a miniszteri elintézésről szóló végzést és a viszonyokat feltüntető aktákat, ha csak másolatban is, haladéktalanul küldjék be az egyesület elnökségének. Erre azért van szükség, hogy a netán sérelmes intézkedések ellen idejében és megfelelő módon lehessen orvoslást keresni, amire csak akkor nyílik mód, ha az összes elintézésekről teljes áttekintést szerezhet az elnökség, s a kedvezményektől részben vagy egészben elütöttek számára a követendő eljárás tekintetében a precedens esetek megjelölésével utmutatást adhat. Az okos fölhívás, reméljük, nem lesz kiáltó szó a pusztában.

— **Ferenc József-rend.** *Deutsch* Zsigmond nagybecskereki kereskedőnek, a Strasser és König cég cégvezetőjének, a király, a közigazdaság terén szerzett érdemei elismerésül a Ferenc József-rend lovagkeresztjét adományozta.

— **Az OMIKE diákétkezője.** Az Orsz. Magyar Izr. Közművelődési Egyesület diákétkezője közel jár a megvalósuláshoz. Az egyesület ez uton figyelmezteti a szegénysorsu egyetemi és főiskolai hallgatókat, hogy f. hó 5-től 12-ig mindig d. u. 3—6 óra között a központi irodában (Sip-u. 12.) index felmutatása mellett jelentkezhettek. Ingyenes helyek is lesznek. Egy ebéd ára 50 fillér. A hölgybizottság Dr. *Neumann* Árminné és maróti *Fürst* Jakabnéval az élén mindent elkövet, hogy az ifjúságnak minél kényelmesebb otthont és minél jobb ellátást biztosítson.

— **Ehrlich tanár kitüntetése.** Az Ehrlich-Hata 606-os szer föltalálóját, *Ehrlich* tanár titkos tanácsost több kitüntetés érte. Az orosz cár a Szent-Anna-rend jelvényével tüntette ki, mely viselőjét nemesi rangra emeli. Alfonz spanyol király pedig a XII. Alfonso-rend nagykeresztjét adományozta Ehrlich tanárnak, mely az excellenciás cím viselésére jogosít.

— **Salom képviselő lemondása.** A boszniai tartománygyűlés zsidó kuriájának képviselője, *Salom*, tartománygyűlési képviselői, községtanácsosi és a serajevói szefard-hitközség elnöki állásáról lemondott. Okát nem közlik. Utódja a tartományi gyűlésen, hir szerint, Kain Éliás lesz.

— **A szécsényi hitközség rabbija.** Ily című mult heti hírünkkel szemben, amelynek anyagát a községnek több mértékadó embere együttesen közölte, *Fehér* Lipót szécsényi igazgató-tanítótól hosszabb levelet kaptunk, melynek tartalmát a következőkben ismertetjük: *Müller* Salamon rabbit a vallás- és közoktatásügyi miniszter

Nógrádvármegye közigazgatási bizottságához intézett rendeletével állásába összes jogaival együtt csakugyan visszahelyezte. Evvel a ténnyel szemben csak az a furcsa, mondja a levélíró, hogy az orth. közvetítő iroda tudtával és beleegyezésével foglalta el a jelenlegi rabbi *Hoffmann* Dávid állását, sőt — mint irva volt — reversálist is adott az irodának, hogy amennyiben *Müller* Salamon rabbit a gondnokság alól történt felmentése esetén állásába visszahelyeznék, az új rabbi a kiküldendő választott bíróság ítéletének magát aláveti. Az új rabbit a mádi orth. pap szintén biztatta, hogy állását foglalja el, mert pap nélkül hanyatlásnak indul a hitközség élete. *Müller* Salamont a volt és most visszahelyezett rabbit a balassagyarmati elmegyógyintézetben orvosi megfigyelés és vélemény alapján helyezték el, de kilenc havi gyógykezelés után — miután közveszélyes nem volt — sógora a szilsárkányi rabbi-helyettes a saját felelősségére kivette a gyógyintézetből. De *Müller* Salamon nem maradt nála, bejárta az országot és 1909-ben visszatért Szécsénybe, ahol a rabbi-lakásban részére fentartott 1 szobából álló lakását elfoglalta és rendszeren felvette 60 korona kegydíját is. A gondnokság alól való felmentését a balassagyarmati törvényszéktől maga kérte. Ez 1909. év október havában meg is történt. De az új rabbit, *Hoffmann*nt, már július havában választották meg. A hitközség kérte az orth. közvetítő irodától a választott bíróság kiküldését, de hiába. Az iroda ekkor ebben az irányban semmit sem tett, ellenben írásbeli nyilatkozatot adott *Müller* Salamonnak, hogy ez — tudtával — nem áll már gondnokság alatt, ami egyébként a törvényszéki határozattal is igazolhatónak látszik. Szóval az iroda korábbi álláspontjával szemben és ellenére elősegítette a visszahelyezést s az ennek az alapján történt meg. *Fehér* Lipót ezt annál inkább helytelennek tartja, mert szerinte *Müller* Salamon összeférhetlen természetű, Csabrendekről, ahol előzőleg működött, szintén emiatt kellett távoznia, de *neológ hitközsége* — így mondja ezt a levél írója — ezt dobra nem verte. *Hoffmann* Dávidot, az új rabbit, Szécsényben modern orth. rabbinak ismerik, aki *jó magyar hitszónok* is, a hitélet megerősítése érdekében sokat tett s a békét helyreállította. Éppen ezért nem akarnak tőle megválni. Erre való tekintettel a szécsényi hitközség *Müller* rabbi részére, ügyvédjének, évi 800 K élethossziglani kegydíjat ajánlott föl, de az 20,000 K végkielégítést követel, amit a hitközség anyagi romlás nélkül nem adhat meg. A hitközség audienciára készül a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez s esetleg a közigazgatási tanácshoz fordul előterjesztéssel. A legérdekesebb a dologban az, hogy a szécsényi hitközségnek egy rabbi-állására most két rabbija van. Mindakettő az orth. központ hozzájárulásával. Az orthodox autonómiát így csinálják.

— **Szakadás a kassai anyahitközségben.** Kassáról feltűnő hir érkezik. Az, hogy az anyahitközségben szakadás állott be. Az anyahitközség még 1883-ban oly szerződést kötött a statusquo hitközséggel, hogy az önállóságot feladja és ügyeit az anyahitközséggel együttesen fogja végezni. A statusquo hitközség tagjai mindazonáltal azóta is bizonyos mértékben önálló statust alkottak, külön testületnek tartották magukat, külön templomba jártak s a közös képviselőtestületi gyűléseken is nem egyszer hangsúlyozták önálló mivoltukat. Nagyobb baj ebből mindazonáltal nem lett. Az egy vallás hivei megértették egymást és mindig belátták, hogy az erők megosztásával mindig kevesebbet érhetnek el, mint összetartással. Ez az irányító szempont időközben tért vesztett. Kiindulási pontja az volt, hogy az anyahitközség képviselőtestülete nagy többséggel elhatározta, miképpen a templomot a szükséghez képest megnagyobbítják és az istentisztelet külső díszének emelése

vége, más modern hitközségek példáját követve, orgonát állítanak a templomba. E határozat folytán néhány oly hitközségi tag, aki előzőleg nem is volt a statusquo hitközségnek tagja vagy az ezt követő irányzatnak a hive, a békebontás terére lépett. Orthodoxabbnak mutatkozott, mint maguk a statusquobeliek, akiknek a külön templomjuk úgy is megvan s ezeket fölbujtva abban az irányban indítottak mozgalmat, hogy a statusquo-érzelmük váljanak ki az anyahitközségből teljesen s alkossanak önálló autonómiával bíró külön hitközséget. Amíg ennek a mozgalomnak egészen konkrét eredményei nem voltak, nem foglalkoztunk vele, de most már a határozott szakadás jelei állanak előttünk s, fájdalom, ezzel együtt a háboruskodás képe is. Mert igenis megtörtént, amittől minden igaz zsidó szívnek tartózkodnia kellene. A statusquo-alapra helyezkedők december havában nagygyűlést tartottak, melyen vagy hatvanan vettek részt és kimondták, hogy külön hitközséggé szervezkednek. Az alakuló gyűlésből kiküldött bizottság elkészítette az alapszabályokat s jan. hó 19-ikére összehívott közgyűlésén megválasztotta a hitközség tisztikarát is. Elnökké *Schwarz József* háztulajdonost, alelnökké *Grosz Adolf*, kassai terménykereskedőt választották meg. Ennyire fejlődve a dolgok, itt nem állottak meg. Január hó 30-án elmentek a város polgármesteréhez, elvitték hozzá alapszabályaikat valamint a közgyűlési jegyzőkönyvet s kérték, hogy vegye tudomásul az új hitközség megalakulását. A polgármester persze azt nem veheti tudomásul. Az alapszabályokat a vallás- és közoktatásügyi miniszter hagyhatja csak jóvá. Ennek folytán már most meg fognak indulni a le- és föliratozások s megint a fórumon fognak szerepelni azok a sebek, melyek a zsidó-hitűek egységes autonómiájának hiányából következnek.

— **A berlini zsidó kolonizáló szervezet** elhatározta, hogy a keleten való földszerzésre, parcellázásra és agrár hitel nyújtására pénztintézetet létesít. Alapszabályai úgy vannak megszerkesztve, hogy minden más, a nagyobbarányú kolonizációval együtt járó munkálatokat — ház és utépités, iparfejlesztés, közlekedési eszközök beszerzése — is elvégezhet. Az új intézmény a keleti kolonizációt akarja elősegíteni és megfelelő mederbe terelni.

— **Ezüstlakodalom.** *Kósa Vilmos* dr. ismert fővárosi ügyvéd és neje, szül. *Windt Olga*, kit jótékonyágáért és humánus gondolkodásáért szerte becsülnék, e héten ünnepelték szűk családi körben ezüstitakadalmukat. Az ünnepelő házaspárt a tisztelők és barátok nagy serege üdvözölte ez alkalommal.

— **Günszburg báró könyvtára.** A minap elhunyt *Günszburg Dávid* bárónak tudvalevőleg sok ritka zsidó könyvpéldánnyal és kézirattal rendelkező könyvtára volt. E könyvtárat a cionisták, de *Schiff Jakab* az ismert newyorki filantrop is meg akarja venni. Ez utóbbi a báró özvegyével tárgyalásokba is bocsátkozott és a könyvtárért, melyet egy amerikai tudományos intézetnek szánt, egy millió rubelt ajánlott föl.

— **Nagy alapítvány.** Pétervárról jelentik, hogy egy többszörös zsidó milliomos félmillió rubelt ajándékozott a hitközségnek, hogy belőle Pétervárt zsidó kórházat építtessen.

— **Irodalmi-estély Sárvárt.** Az IMIT két kiküldöttje a napokban Sárvárt felolvasást tartott. *Venetianer Lajos* dr. újpesti főrabbi volt az egyik és *Décsi Imre* dr. író a másik. A fölolvassás színhelye az állami polgári fiúiskola tanterme volt, ahol nagyszámu intelligens közönség jelent meg felekezeti különbség nélkül. *Wolf Géza* dr. üdvözölte a fölolvassókat. *Venetianer Lajos* dr. a honfoglalásról

olvasott föl, *Décsi Imre* dr. pedig *Heinér*ről tartott előadást. Az est jövedelmét a polgári iskola segélyalapja javára fordítják. Felolvasás után banket és tánc volt.

— **A Magyar Zsidó Ifjak Egyesülete** a napokban felolvasó-estét rendezett. Először *Ujvári Péter* olvasta föl hangulatos novelláját. Utána *Feleki Sándor* dr-nak szép költeményét mutatták be. Végül *Bialik*nak egy értékes poemáját mutatta be eredetiben *Gondos József*. A közönség, mely a felolvasó-termet színültig megtöltötte, mind a három számot zajos tetszéssel fogadta.

— **A budai hitközség** a napokban állapította meg évi költségvetését. A szükséglet 20,785 K-val növekedve 94,606 K-ra emelkedett. A tisztviselők és egyéb alkalmazottak járandóságai 9525 K-val magasabbak, a hitoktatás kiadása 2200 K-val, a templomszükségletek 4040 K-val, a segélyezések 2300 K-val. Kultusz-adóval a szükségletnek majdnem felét, 43,000 K-t, kell fedezni.

— **Az orsovai hitközség** január hó 29-ikén tartotta meg rendes évi közgyűlését, mely alkalommal az elhunyt hitközségi elnök *Nádas Ignác* dr. helyébe az eddigi elnökhelyettest *Nobel Mór* fakereskedőt és takarékpénztári igazgatót választották meg. Elnökhelyettesé *Székely Mihály* dr. és titkár *Ringler Aladár* lett. Az új elnök körülbelül 25 éve fáradságos felekezeti közügyekben. Mint hitközségi titkárnak nevezetes szerepe volt abban az időben, amikor a román zsidókat kizavarták hazájukból és azok ezrével Magyarország-felé vették útjukat. Az új elnök az orsovai munkapártnak és a kereskedők egyletének is elnöke.

— **A moori hitközség** a múlt vasárnap tartotta meg *Heumann József* dr. elnöklete alatt évi közgyűlését. Miután *Büchler P.* főrabbi javaslatára az elnöknek a hitközség érdekében kifejtett tevékenységéért jegyzőkönyvi köszönetet szavaztak, elfogadták az évi számadásokat és a folyó évi költségvetést. Az iskolaszék jelentésének elfogadása következett ezután sorra. Végül a képviselőtestület tagjait újra megválasztották.

— **A hagyományos zsidó eskü eltörlése.** Bukarestből jelentik, hogy a román semmitő törvényszék összes osztályai együttes ülésükön a napokban kimondták, hogy a zsidó hagyományos eskü (*more judaico*) nem felel meg az országos törvények szellemének s azért azt a jövőben alkalmazni nem szabad.

— **A lipótszentmiklósi hitközség** a napokban ejtette meg előjáróságának és képviselőtestületének választását. Közfelkiáltással elnökké újra *Stark Ármint*, alelnökké *Singer József* dr.-t, pénztárossá *Schwalb Albert*et választották meg.

— **A fehértemplomi hitközség** legutóbb tartott rendes évi közgyűlésén az elhunyt *Ochs József* dr. helyére elnökké egyhangulag *Zinner Miksa* dr. ügyvédet választotta meg. Miután az új elnök programot adott, a többi tisztséget is betöltötték.

— **A mosoni járás hitközsége** a napokban ejtette meg tisztújítását. Elnökké *Spitzer Adolf*ot választották meg. A képviselőtestületet a hitközség legintelligensebb elemeiből állították össze.

— **Községkerületi képviselők.** A hatvani hitközség a megalakulás küszöbén álló XVI. községkerülethez képviselőül *Adler Vilmos* dr. főrabbit és *Sternberg Albert* cukorgyári igazgatót választotta meg.

— **A kalocsai hitközség** január hó végén tartotta meg ez évi közgyűlését. A tisztújítás változással alig járt. A templom nagyobbitására a közgyűlés megszavazott 8000 koronát, amit a hitközségi adó fölemeléséből fedeznek.

— **A saktolási tilalom megszüntetése.** Szászországban, ahol egyedül állott fenn a saktolási tilalom, ezt a vallásszabadságba ütköző rendelkezést megszüntették.

— **Adomány.** Egy ismeretlenül maradni kívánó emberbarát 60 koronát küldött hozzánk. Ebből 30 koronát *Bánóczy József* dr. igazgató útján a tanítónövendékek internátusának adtuk át, 30 koronát pedig elküldtünk Jeruzsálembe *Grünhut Lázár* dr. igazgatónak, hogy belőle 10—10 koronát az ottani vakok intézetének, a népkonyhának és a jemeni zsidók támogatására adjon át.

— **A vágbesztercei hitközség** 20,000 K költséggel előírással fürdőt építtetett, melyet 1911. év elején adtak át rendeltetésének. Az épület villaszerű s a fürdőkn kívül a gondnok lakását is magába foglalja. 15 éven belül ez már negyedik alkotása a hitközségnek. Megelőzte a szép templom és iskola, valamint a huszméző helyiségek.

— **A nyiregyházai nőegyesület** a múlt héten alakította meg tisztikarát. Elnökké *Fuhser Mihálynét*, a stquo hitközség alelnökének nejét, alelnökké dr. *Berstein Bélánét* és *Laufer Miksánét* választották. Pénztárossá *Bergstein Adolfné*, titkárrá *Harstein József* dr. és jegyzővé *Gaber Artur* dr. lett.

— **A jeruzsálemi chachambasi.** Szentföldi lapok azt az értesítést közlik Konstantinápolyból, hogy rabbi *Jakab Meir* késznek nyilatkozott volna arra, hogy a jeruzsálemi chachambasi-tisztséget elvállalja. Maga az érdekelt rabbi ezt az értesülést eddig nem erősítette meg.

— **Halálozás** *Sternthal* Adolfné, a 4 évvel ezelőtt elhunyt ismert filantrop özvegye, Budapesten 74 éves korában elhunyt. A jó cselekedetekben osztályosa volt férjének, akivel együtt számos jótékonycélú intézmény és egyesület javára rendelt nagyobb hagyományokat. Így az orsz. izraelita közalap kulturális célokra 140.000 koronát kapott. Mikor az elhagyott gyermekek érdekében a mentő akció országszerte megindult, az elhunyt urnő férjével együtt Nagyszalontán diszes gyermekmenhelyet létesített. A nemes szívű matróna férje halála óta előkelő rokonsága körében Budapesten tartózkodott, mely megható szeretettel és gyöngédséggel vette körül. Nagypéli *Sternthal* Salamon, a temesvári hitközség elnöke sógornőjét vesztette benne. A megboldogultat temetni Nagyszalontára vitték, ahol vasárnap délelőtt a családi sirboltban nagy tisztességgel tették örök nyugalomra.

Füchsl Jakabné szül. *Taussig* Berta, egy jótékony-ságáról és szívjóságáról széles körben ismert matróna hunyt el m. hó 25-én Budán, élte 78-ik és házassága 57-ik évében. Nagyváradon, hol négy évtizedet élt és ezen idő alatt sok nyomort és bánatot enyhített, háza nyitva állt minden szegény és szerencsétlennek. Az izr. jótékonycélú Nőegyesületnek örökös választmányi tagja volt és részt vett minden emberbaráti mozgalomban. Január 27-én temették nagy részvétellel a Buda-farkasréti temetőben, hol *Kiss Arnold* dr. főrabbi méltatta nemes tartalmu életét a nála megszokott ékesszólással. Elhunytat fián, *Füchsl Arnold* a pécsi keresk. kamara és a pécsi izr. hitközség alelnökén kívül négy leánya, számos unoká, dédunoka, kiterjedt rokonság és tisztelőinek légioja gyászolja.

Gabel Gyula ismert székesfővárosi tanítót súlyos csapás érte felesége elhunytaival. A megboldogult, ki 30 éves boldog házasság mellett 50 éves kort ért el, rövid szenvedés után lehelt ki nemes lelkét. A mélyen sujtott férj, három férjes leányuk és egy fiuk, valamint kiterjedt rokonságuk gyászában sok tisztelő osztozik. Végtisztessége január 31-ikén nagy részvétellel ment végbe.

— **Hymen.** *Guttmann* József kereskedő, *Guttmann* Mórnak a bajmoki chevra kadisa elnökének fia, eljegyezte *Goldziher Irénkét*, *Kutner* Mór szabadkai főrabbi unokáját.

Hahn Gyula dr. moholi ügyvéd eljegyezte *Horváth* Emil moholi takarékpénztári könyvelő és téglagyáros leányát *Margit* kisasszonyt.

Közgazdaság.

Első Leánykiházasítási Egylet mint szövetkezet. Gyermekek és életbiz osító intézet Budapest, VI., Teréz-körut 40—42. sz. Alapított 1863. Folyó év január havában 1.844,500 K értékű biztosítási ajánlat nyújtott be és 1.729,700 K értékű új biztosítási kötvény állított ki. Biztosított összegek fejében a folyó évben 131,135 K. 17 fillér és az intézet fennállása óta 16.884 K 20 fill. fizettetett ki. Ezen intézet a gyermek- és életbiztosítás minden nemével foglalkozik a legolcsóbb díjtételek és legegényesebb feltételek mellett.

Jelen lapszámért *Szabolcsi Miksa* felelős szerkesztő távollétében *Komáromi Sándor* segédszerkesztő felelős.

RATIN.

— Patkány- és egérintő bacillus „Ratin” fertőző betegséget plántál az illető állatfaj között és teljesen kipusztítja.

— A m. kir. állami bakteriologiai intézet véleménye szerint „Ratin” más állatra avagy emberre ártalmatlan.

— Prospektust ingyen küld „Ratin” Bakteriologiai Laboratorium vezérképviselősege, Budapest, Rottenbiller-utca 30.

* **Intelligens nő**, aki a házvezetéshez ért, főzni, varrni tud, valóságos otthonra talál egy intelligens gyermektelen házban, mint a háziasszony támasza. Fizetés megállapodás szerint. Ajánlatok S. L. alatt a kiadóhivatalhoz.

* **Izraelita** önálló iparost keres fővárosi orvos 21 éves unokahugának férjül. Hozomány 4000 korona és kelengye. Levelek „Tisztességes” jelige alatt kéretnek a kiadóba.

* Egy jókarban lévő **Macósz-gép** kézi és géphajtásra jutányos áron kapható. Cim: Weitzenfeld Adolf, Szabadka.

* **Kétszázezer korona** vagyonnal férjhez menne 38 éves izr. urhölgy. Bővebbet Hegedüs, Rákóczi-ut 19.

* **Negyvenezer korona** vagyonnal férjhez menne 34 éves izr. urhölgy. Bővebbet Hegedüs, Rákóczi-ut 19.

* **Orvos özvegye**, 32 éves, némi hozománynyal egy nála idősebb orvos vagy hivatalnokhoz nőül menne. Ajánlatok „Orvos” jelige alatt a kiadóhivatalhoz.

* **Kerestetik** 2 éves gyermek mellé megbízható intelligens vagyontalan vagy árva izraelita leány. Családias jó bánásmód biztosítatik neki. Cim a kiadóhivatalban.

Pályázatok.

Pesti izr. hitközség, Budapest, VII., Sip-utca 12.

Pályázat.

A pesti izr. hitközség pályázatot hirdet a középiskolai nyolcadik osztály tankönyvének, a „*Rendszeres zsidó vallás- és erkölcsstannak*” az izr. vallásoktatás Országos Tanterve alapján történendő megírására. Főpályadíj a kiadásra elfogadott mű számára 600 korona, mellék-pályadíj a kiadásra el nem fogadott, de egyébként érdemesnek ítélt mű számára 400 korona. A kiadásra elfogadott mű szerzői tiszteletdíja az első kiadás alkalmával minden nyomtatott ivért 80 korona. Későbbi tiszteletdíjakról a hitközségi könyvkiadó-szabályzata tájékoztat, mely a tankönyv tartalmára s írásmódjára vonatkozó részletes utasítással együtt, minden pályázónak meg fog küldetni. Tartoznak e végből a pályázók erre vonatkozó szándékukat 1911. március 15-ikéig a pesti izr. hitközség előljáróságának írásban bejelenteni. A pályamű terjedelme legfeljebb 8 nyomtatott iv lehet. Benyújtásának legvégső határideje: 1912. január 31-ike, később érkező művek a pályázatban részt nem vehetnek. A kézirat bő lapszállal, jól olvashatólag, foliolapokon másolva s bekötve, a pesti izr. hitközség előljáróságának címére (Budapest, VII., Sip-u. 12.) küldendő.

Budapest, 1911. január hó.

A pesti izr. hitközség előljárósága.

Pesti izr. hitközség, Budapest, VII., Sip-utca 12.

Pályázati hirdetmény.

A pesti izr. hitközség előljárósága a kezelésében levő „Hegner Dávid, Hegner Rozália, Friedmann Lajos és Friedmann Lajosné szül. Hegner Lujza jótékonyági alapítványa” folyó évben kiosztásra kerülő két izraelita vallásu elszegényedett budapesti kereskedő vagy iparos segélyezésére fordítandó 1500.— koronát kitevő kamataira pályázatot hirdet.

Az alapítólevél értelmében ezekre a kamatokra első sorban az alapítók, Friedmann Lajos és neje szül. Hegner Lujza vérrokonai tarthatnak igényt. A vérrokonság közhitelű okiratokkal igazolandó.

A vagyoni és családi állapotot, valamint személyi körülményeket pontosan kimutató bizonylatokkal felszerelt pályázati kérvények f. é. március hó 15. napjáig az alulírott előljárósághoz küldendő.

Budapest, 1911. január havában.

A pesti izr. hitközség előljárósága.

A Magyar Izr. Kézmű- és Földművelési Egylettől.

Ösztöndíj pályázat.

A magyar izr. kézmű- és földművelési egylet a pártfogoltjaiból kikerült és felső ipariskolát, iparművészeti iskolát vagy ipari szakiskolát végzett növendékek számára alapított bold. *Bauman Joachim* nevét viselő 200 koronás külföldi utazási ösztöndíjra pályázatot hirdet.

A pályázati kérvények születési, iskolai és szegénységi bizonyítványokkal felszerelve, az egyesület elnökségéhez (VII., Damjanich-u. 48.) f. é. február hó 10-ik napjáig benyújthatók.

Az iglói izr. statusquo-ante hitközségtől.

Pályázat.

Az iglói izr. statusquo-ante hitközségben lemondás folytán üresedésbe jött **kántori és metszői állásra** ezennel pályázat hirdettetik. Javadalmazása évi 1800 kor. fizetés és az egész sechita. Pályázhatnak oly 40 éven aluli, kellemes hangú egyének, kik kitűnő előimádkozók és metszői képesítésüket három elismert rabbitól nyert kabolósszal igazolni tudják.

Pályázóktól megkívántatik, hogy jó balkoré és mohél legyen és a mészárszékekben a masgiách teendőket ellássa.

A magyar honosságot, kort, családi állapotot, vallás-erkölcsi életet, képesítést és eddigi működést igazoló bizonyítványokkal felszerelt kérvények f. évi február hó 20-ig alulírott elnökhöz küldendő be.

Próbaelőadásra csak a meghívottak bocsáttatnak; a megválasztottnak a költözködési költség 100 koronáig térítetik meg. Az állás f. é. április 1-én elfoglalandó.

Igló, 1911. január hó.

Pollák Simon,
hitk. elnök.

A jászladányi izr. hitközség előljáróságától.

Pályázat.

Alulírott izr. hitközség 1911. március 15-iki belépésre az alul megnevezett **metszői és kántori állásra** ezennel nyilvános pályázatot hirdet.

Javadalmazás: 1000 kor. évi fizetés, természetbeni lakás s melléképületek, teljes sechita, betegpénztári jutalék és a szokásos mellékjövedelmek.

Pályázhatnak, kik kellemes hanggal birnak, jó előimádkozók és paszkener *מלך וקורא ובודק ופזן* a fenti állásra való hivatottságukat három orth. pappal igazolni tudják, a magyar, német nyelvet szóban és írásban birják. 40 évnél nem idősebbek előnyben részesülnek.

Próbára csak a meghívottak jöhetnek, kik 10 korona utiköltséget kapnak. Átköltözködési költségek a méltányosság szerint lesznek megállapítva.

Eddigi alkalmazást, képesítést, kort és családi állapotot kitüntető okmányok 1911. február hó 15-ig az alulírott elnökségnél benyújtandók.

Jászladány, 1911. január havában.

Sugár Jenő,
hitk. jegyző.

Lustig Adolf,
hitk. elnök.

A makói izr. hitközség előjáróságától.

Pályázati hirdetmény.**Kiházasítási segélyre.**

A makói izr. hitközség előjárósága pályázatot hirdet a Makón 1885. évi október 19-én **Spitzer** Lázár által végrendeletileg tett kiházasítási alapítvány 1910. évi kamatjövödelmére.

A kiházasítási segélyért oly hajadonok folyamodhatnak, kik néhai **Spitzer** Lázárral avagy első nejével, **Engel** Breindellel való vérrokonságukat hiteles okmányokkal igazolhatják.

A beérkezett folyamodványok elbírálásánál csakis az ezen hirdetmény alapján beadott és kellően felszerelt folyamodványok fognak figyelembe vétetni.

A makói izr. hitközség előjáróságához címzendő folyamodványok **1911. évi február 1-től kezdve bezárólag február 10-ig** fogadtatnak el.

Makó, 1911. évi január 9-én.

Purjesz Mór,
hitk. jegyző.

Dr. Dózsa Sámuel,
hitk. elnök.

KRISTÁLY-forrás

szénsavval telített ásványvíze hasznos ital étvágyzavaroknál és emésztési nehézségeknél. A legtisztább és legegészségesebb asztali és borvíz. Hathatós szomjcsillapító. Ovszer fertőző betegségek ellen. Orvosi rendelet szerint egy melegített poharral igyék éhgyomorra.

Rivánatra töltésnélküli **Szt. Lukácsfürdő Kútvállalat BUDA**
töltést is szállít a

Étterem אדמה כשר

Budapest, VII., Kazinczy-utca 51, Király-u. sarok.
Izléses ételek! Kitűnő fajborok! Előfizetőknek jutányos ár!
Külön szalon, lakomák alkalmára. Kényelmes kerthelyiség.
Elegáns és tiszta vendégszobák 2 koronáért és feljebb.

Schlesinger Jakab vendéglős.

Reggelizés előtt fél pohár Schmidthauer-féle

Igmándi

keserűvíz az elrontott gyomrot 2-8 óra alatt teljesen rendbe hozza. Használata valódi áldás gyomorbajosoknak székrekedésben szenvedőknek. Kis üveg 40 fill. Nagy üveg 60 fillér.

KÉZIMUNKA

bevásárlása előtt hozassa meg legutolsó kézimunka értesítőt, mely 228 negyedréti oldalon 3150 rajzot tartalmaz és tulszárnyalja az összes eddig megjelent árjegyzékeket. Vidékre ingyen és bérmentve küldöm.

Bérczi D. Sándor ALAPITVA 1883

kézimunka nagyiparos

Budapest, VII., Desseffy-utca 5.

saját áruházában.

TELEFON 109-06.

FOGAK

szájpadlás nélkül. rágásra azonnal használható, 4 kor.-ért. Gyökéreltávolítás fölösleges. 10 évi jótállással 24 óra alatt készítenek, foghuzás teljesen érzéstelenítve. : Mérsékelt árak! Részletfizetésre is. Rendelés egész nap.

Dr. HEGEDUS JAKAB

fővárosi fogspecialista

BUDAPEST, VII., Erzsébet-körút 44. szám, földszint.

Régi, hasznavehetetlen fogsort átalakítok, használhatóvá teszem.

כשר

□ □ □

כשר

kokuszszir, növényvaj és mindenféle fűszerárak

nagyban és kicsinyben a legolcsóbb napiár mellett. Referenciákkal a budapesti orthodox rabbiság szolgál. Megbízható és legolcsóbb bevásárlási forrás. Friss vaj és mindenféle sajtok כשר egész éven át.

ROTH A. és FIA, Budapest, VII., Dob-utca 34.

Lehetőleg összpontosítsa

szükségleteinek beszerzését egy cégnél, mert ez úton védi érdekeit legjobban.

- Előnyei:**
1. Nem kell ismeretlen cégekhez fordulnia.
 2. Nem lesznek szétágazó kötelezettségei.
 3. Állandó összeköttetésnél pontos és reális kiszolgálást biztosít magának.
 4. Állandó összeköttetése mindig vigyázni fog Ont vevőjének megtartani.

Saját érdeke, hogy csak ismert előkelő céget tiszteljen meg bizalmával.

**Aufrecht és Goldschmied utóda
ELEK és TARSA Részvénytársaság**

Budapest, IV., Károly-körút 10.

Kaphatók kényelmes havi lefizetésre, állandó összeköttetésnél folyószámlára is:

1. A magyar és német irodalom összes termékei
2. Képek
3. Böröndök és böröndárak
4. Férfi fehérneműek
5. Látszővek
6. Fényképkészülékek és felszerelések
7. Vadászfegyverek, pisztolyok, flóbertek
8. Chinaezüstárak
9. Mindennemű csillár- és petroleum-lámpa
10. Rézbutorok
11. Szőnyegek
12. Mindennemű hangszer

Tuloldali 12 osztályunk cikkei elsőrangú minőségűek és minden osztály cikkeiről külön kimerítő árjegyzékkel rendelkezünk és a kívánt árjegyzékeket ingyen és bérmentve küldjük.

Elvünk:

Vevőkörünk megtartása pontos kiszolgálás és méltányos árak révén.

Minden felvilágosítással szívesen szolgálunk.

Baromfi kereskedő כשר

Ne essék kétségbe, ha vendéget kap, ha éhes, ha eljegyzést vagy lakodalmat tart, akkor telefonáljon 57-21, Stein Bernát 20 év óta fennálló, legjobb hírnévnek örvendő baromfi-kereskedőhöz Budapest, IX., Ráday-utca 3., ott kaphat a nap bármely szakában idei libát nyersen vagy sültve, ugyancsak szintén olvasztott libazsirt házhöz szállítva.

LÖW SÁNDOR ÉKSZERÉSZ ... ÉS ÓRÁS

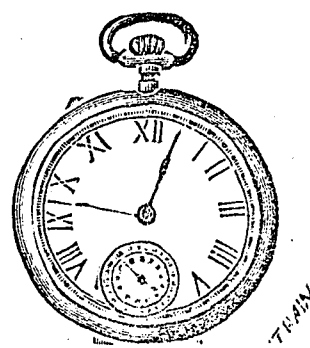
A m. kir. államvasutak és a m. kir. posta és távirda szerződéses óra-szállítója

TRENCSÉN-TEPLICZ. — BUDAPEST, VIII., József-körút 81.

Telefon 62—68.

Ő os. és kir. Fensége József főherceg kamarai szállítója

Dús raktár mindennemű ékszerekben, ezüst alkalmi tárgyakban, nászajándékokban
□□□ és órákban. Kivánatra árjegyzék, esetleg választék díjmentesen. □□□

TELEFON 121—69. ארטה כשר TELEFON 121—69.

DANCZIGER JÓZSEF

□□ cukrászda és kávéház □□
BUDAPEST, VII., ROMBACH-UTCA 13. sz.

Ajánlom évek sora óta fennálló és elismert orthodox üzletemet. Mindennemű sütemények legfinomabb és legletelesebb kivitelben. Postarendelések pontosan eszközöltek. Legpontosabb kiszolgálás polgári árakkal. Teasüteményekben naponta friss különlegességek. — Referenciákkal szívesen szolgál a budapesti orth. izr. főrabbija Reich Kopel úr.

Orth. kóser cukrász- és péksütemények az orth. hitközség felügyázata mellett egyedül csakis

FRIEDMANN SALAMON

sütőde és cukrászdájában □□□□□

BUDAPEST, VII., DOB-UTCA 22.

kaphatók. □□□□□ Mindennemű
rende éseket pontosan eszközölünk helybe és vidékre.

BUTOR

Árverésen vett régi és új, a legolcsóbbtól a legjobb minőségig. Ugyszintén amerikai íróasztalok, mahagoni háló-, ebédlő- és uri szobák, angol bőr és szalంగarnitúrák, szőnyegek, csillárok, petróleumlámpák, olajfestmények és irodai berendezések legolcsóbban beszerezhetők:

Ancsel és Társánál Dob-u. 22.

AJÁNLJUK

Polgár Sándor

orvosi műszer- és kötszer-gyárost.

Telepe: Budapest, VII., Erzsébet-körút 50.

Összes betegápolási tárgyak, kötszerek, m. kir. szab. POLGÁR-féle sérvkötők, gummiárúk és valódi francia különlegességek stb. beszerzésére. :: :: :: ::

□ Képes árjegyzék ingyen és bármintve, csak a tárgy megnevezésével. □

Ezen hirdetés mellékelése esetén 10% engedm.

Elegáns כשר vendéglő

a nyáron át kerthelyiség.

Ujjonnan berendezve. — Izléses jó ételek. — Kifünő italok. — Lakodalmak és ünnepélyek alkalmával külön bejárati díszes szalon.

NEIGER J. BUDAPEST, VI.,
TERÉZ-KÖRÚT 4.

של פסח

HUSVÉTI CUKOR

של פסח

A közeledő husvétii ünnepekre ajánljuk a bonyhádi és lőrinci orth. rabbinsok ellenőrzése mellett készült husvétii gyártmányainkat, mint kocka- és liszt-cukrot ládákban és dobozokban, pilé cukrot zsákokban, valamint söveg-cukrot

Selypi cukorgyár r.-t. Központi iroda: Budapest, VI., Andrássy-ut 8

Az „Erzsébet” Gőzmalom Társaság Budapesten,

mely a „PANNONIA” gőzmalom átvétele óta a husvétii lisztek gyártását folytatja, ajánlja a husvétii használatos lisztfajtákat

megfelelően

a budapesti gőzmalmok eredeti lisztszámainak melyek az itteni rabbinátus és különösen főtisztelendő Dr. Adler Illés és Feldmann M. rabbi urak

szigoruan rituális

felügyelete alatt készítettnek. Az elszállítás az itteni rabbinátus és ennek kiküldött maschginjai állandó felügyelete alatt történik. Szíves megrendelések a legolcsóbb napi árak mellett fogantatosittatnak.

Cím: „Erzsébet” Gőzmalom Társaság Budapesten.

„Liga a renegátok ellen.”

Egy papi prédikáció hömpölygő szóáradatából indult világgá a veszedelmes jelszó, amely bizonyára sokkal ártatlanabb volt születésekor, mint később, amikor ide-oda hánytorgatták és telefecskengették sárral és rágalmakkal. Talán csak a szónoki körmondat kikerekítéséhez kellett ez a jelszó, amely tulajdonképpen nem is annyira új és nem is annyira komoly. De a kitértek és kitérendők, akik már is szükségesnek látták, hogy igazolják magukat és mosakodjanak, továbbá a zszurnalisztika filozofusai, akik kapva-kapnak az ugynevezett „elmélyedésre” alkalmas témákon, rögvést felismerték a nagy veszedelmet és tele tudóval kezdték kikürtölni bölcseségeiket és védőbeszédeiket.

Az ember azt hinné, hogy a zsidók, akik a Kagal, Alliance és egyéb katakombákban működő titkos társulatokat alkották, most már azon törik a fejüket, miként lehetne a *mesümedeket* ártalmatlanokká tenni, ha már semmikép sem lehet a fejükről lemosni a szentelt vizet. „Ezek a zsidók csak nem birnak nyugodni” — mondaná az Alkotmány és me-Sümegi-Cohn, illetve Czohn, ahogy ő, mint a fonétikus kiejtés parlamenti hive ejtené. A kórus pedig beledobta a gyönyörű szimfoniába a „meggyőződés” jelszavát. Ezek a zsidók nem tisztelik a meggyőződést, ligát akarnak alakítani a meggyőződés ellen!

Ugyan, ugyan, kedves renegát urak, tisztelt kitértek és kitérendők, nem restellik leírni ezt a szót, hogy „meggyőződés”? Mi köze annak a kitérésnek, amely rendszerint állásért, pénzért, pozícióért történik, a meggyőződéshez? Mi köze a seftnek ahhoz a lelki erőhöz, melyet meggyőződésnek nevezünk? Akadt talán egyszer egy-egy abnormis elméjű ember, aki ugynevezett meggyőződésből szakad el a zsidó vallástól, de ki fogja elhinni egészséges embernek, hogy mert megingott a hite az egy-istenben, szomjuhozó lelke *három*-egy-istenségben keres üdülést? Ki fogja elhinni normális embernek, hogy midőn minden vallási kérdés iránt közömbössé vált és saját felekezete ügyeivel nem törődik, hirtelen (rendesen előléptetés előtt) megvilágosodik az agya és reggel-este elmondja az ovinu-malkénut a Szt. István-Bazilikában?

Komoly embernek nem lehet ma már arról a bizonyos miszticizmusról sem regélni, amely elől állítólag „Heine sem tudott szabadulni”. Heineben volt elég bátorság, hogy nyíltan bevallja, hogy kitérése gyengeség volt és csak anyagi előnyökért történt. Aki ilyen becsületes nyíltsággal beszél, annak még meg is lehet bocsátani. Az ember gyöngé és önző — ez sok mindenfélre boríthat leplet. De ne akarjanak hófehér ünnepi ruhában ragyogni azok, akik zsiros falatokért meggyőződést hazudnak és eladják saját testvéreiket. Mert minden renegát — van rá elég bizonyítékunk — nem csak, hogy elszakad testvéreitől, de az első alkalommal elárulja őket, a gyermekei pedig, hogy származásukat takargassák, már nyílt zsidógyűlölők.

Kitérés és meggyőződés két teljesen különböző és egymástól teljesen független dolog. És mert a zsidóság

ezzel tisztában van és mert az utóbbi időkben a zsidó-önérzet emelkedett és fejlődött, mindinkább megvetéssel fordul el azoktól, akik tőle hűtlenül elszakadnak. Hiszen, ha a vallás tisztán csak szociális kérdés valakinél, akkor is megvetést érdemel az, aki ebben a nagy szociális harcban elhagyja az elnyomottabbat, akihez tartozik és az erősebbhez, a jobb zsoldot ígérőhöz szegődik. A katonai társadalomban ez a legnagyobb büntetéssel sújtandó bűn. És az életharcban, melynek valamennyien katonái vagyunk, nem áll rendelkezésünkre más büntetés az árulóra, mint a férfias megvetés.

Magához a liga-kérdéshez érdemlegesen hozzászólni nem akarunk, mert, mint előre bocsátottuk, nem tartjuk az egészet aktuálisnak. Mi hasznunk is volna, ha embereket erőszakkal tartanánk vissza a hithagyástól? Az ilyenektől úgy sem várhat a zsidóság semmit. Azokon pedig bosszút állni, akik már kitértek, nem valami lélekemelő és semmiképpen sem zsidó cél. Régebben az Egyenlőség megpendítette a *hivek egyleté*-nek eszméjét, de annál a cél az volt, hogy a tömeges kitéréseknek *szellemi eszközökkel elejét vegye*. Nem akart kiáltó eszközökhöz fordulni, nem gondolt holmi terrorizáló ligára, hanem csak arra, hogy zsidó tudás terjesztésével emelje a hivek önérzetét, ami a kitéréseknek legbiztosabb gátja. A gondviselés úgy akarta, hogy a zsidó önérzet amugy is emelkedjék és a kitérés már nem olyan gyakori ma, mint 10 évvel ezelőtt. És ebben, ha egyletet nem is alkottunk, mindenesetre nagy része van annak a zsidó tudást mivelő irodalomnak, amelyet az *Egyenlőség* és az Izr. Magyar Irodalmi Társulat kultivál.

A Hivek egyesületének alapszabálytervezetében, amelyet annak az idején az Egyenlőség közzé tett, szórószóra a következőket olvassuk:

„Az egyesület célja: A *hithűség szilárdítása*, a *zsidó önérzet emelése*, az összetartás tudatának istápolása és egyáltalában a magyarországi izraelita vallásu polgárok szellemi, társadalmi és felekezeti érdekeinek előmozdítása, a *vallás jogainak megvédése* és az *ellene irányuló támadások visszatámasztása*.”

„Az egyesület, mint tisztán társadalmi, erkölcsi és felekezeti célokat követő egyesülés, *csakis erkölcsi, társadalmi és kulturális eszközökkel* óhajja a viszonyokhoz képest céljait elérni. Ilyenek: a *vallásos ismeretek terjesztése*, *zsidó irodalmi és történeti művek kiadása*, *előadások* stb.

Ez a program meg is valósult azóta. Az utóbbi évtizedben jelent meg az első magyar nyelvű egyetemes zsidó történelem (Szabolcsi Miksa szerkesztésében), az első zsidó irodalom-történet (az I. M. I. T. kiadásában.) Megjelentek zsidó apologétikus és utleiró művek, verseskötetek, regények, amelyek ezeken a hasábokon láttak először napvilágot. És megjelentek zsidó monografiák, ifjúsági iratok és népszerűen tudományos munkák, amelyeket az I. M. I. T. adott ki. Ugyancsak az I. M. I. T. valósította meg a zsidó felolvasásokra vonatkozó programponzt, amelyet az Egyenlőség indítványa folytán a vidékre is kiterjesztett. Hogy pedig megtettük a magunkét, amikor a felekezeti jogok megvédéséről, a zsidóság ellen intézett táma-

dások visszaveréséről volt szó, azt nem kell olvasóink előtt bizonyítanunk.

Mint annak idején kifejtettük, most is *kulturális* eszközökkel akarunk küzdeni a hitehagyás ellen. Ez az egyedüli mód a *zsidó önérzet* emelésére. És a zsidó önérzet az egyedüli eszköz a kitérések csökkentésére. **Ivri.**

A zsidóság optimizmusa.

Részlet Neumann Ede dr. nagykanizsai főrabbinak az OMIKE-ben tartott multheti felolvasásából.

A zsidóság számtalan sebből vérezve, de mégis élet-erővel és életenergiával lépett be az új korba. És századokkal későbbén virradt fel ő neki, mint azoknak a népeknek, melyekben az európai kultúra hordozóit szoktuk látni. Optimizmusa volt hű társa szenvedéseinek, martyriumának két évezredes útján. Optimizmusa óvta meg az elcsüggedéstől, a történeti hivatásáról és a gondozására bízott eszmékről való lemondástól. Az emberiség története, a nagy átalakulások, amelyek az európai népek életében végbe mentek, igazolták ezt az optimizmust. Eszméit terjedni, megfogamzani, diadalmaskodni, messiási reményeit, ha nem is a saját sorsában, de a nagy kulturnépek életében a megvalósulás felé közeledni látta. És most optimizmusa az érvényesülés új, az eddigiektől elütő formáit keresi és meg is találja. Emberi és polgári jogokat követel, beilleszkedik az egyes népek nemzeti életébe és tudatában annak, hogy a benne rejlő, de lekötött erők csak szabadulásra várnak, hogy érvényre juthassanak, részt kér magának abból a munkából, amelyet a szabad népek a kultúra szolgálatában végeznek.

Nem türelmet, hanem igazságot; nem oltalmat, hanem emberi és polgári jogokat követel. És követeli anélkül, hogy azért áruba bocsájtaná azt, amiért két évezredes martyriumot szenvedett. Nem csodálkozhatunk azon, hogy erre a zsidó nép *egészséges* elemei semmiféle hajlandóságot nem mutattak. Hiszen, ha tradícióink elvetésével, javaink és céljaink feláldozásával csak be akartunk volna *olvadni*, nem kellett volna a föld hatalmasainak gunyára avagy boszuságára két évezreden át a martyr töviskoszoruját viselnünk. Ha a zsidóság problémáját azzal az *asszimilációval* akartuk volna megoldani, amelyet elleneink számtalanszor felkínáltak és amely nem került volna másba, mint csak a zsidóságnak — *életébe*, kár lett volna a nézők gönyörködtetésére egy tragédia előadására vállalkozni, amelynek mi magunk voltunk vérző hősei. Erős optimizmusra volt szükség az emancipációért való küzdelmek megvívására.

Amulat, megdöbbenés vett erőt számosokon, midőn a jólfelfegyverkezett bajnokok kiléptek a csataterre. Minden emberséges érzület mellett sem bírták elképzelni, hogy a zsidók is osztályosai legyenek az ő jogaiknak és hogy megnyílják a tér azok számára, akiknek versenyétől eddig nem kellett tartani. És mennyi előítélettel és balvéleménnyel kellett szembe szállani! Az uralkodó vallások theologiai képviselőinek szemében a zsidó nép történeti jelentősége mindig arra az *előkészítői* szerepre zsugorodik össze, amelylyel az ő győzedelmes hitükkel szemben be kellett érnie és még a szabadon gondolkozó Renan sem áttallotta kimondani, hogy Izrael mindent az ő fiának adott oda és hogy a nagy teremtések törvénye értelmében meghal a teremtő, midőn másnak életet ad. Ezért kóborló csontvázaknak nevezi a zsidókat. Minek tehát meghosszabbítani egy nép életét, amely csupán csak hazajáró lelkekből áll, miért elhárítani tőle a végzetet, amelynek mégis be kell teljesednie? *Am az igaz ügy diadalmaskodott és e diadal újból igazolta a*

zsidók ősrégi *optimizmusát*. Ennek az optimizmusnak bátorságával, életörömével, bizalmával és lángoló buzgalmával pedig egyszersmint ahhoz a kulturmunkához is hozzá tudtak látni, amelynek végzése elől eddigi helyzetükben el voltak zárva. A legmerészebb fantázia sem lett volna képes egy fél-századdal azelőtt annak a képnek konturjait megrajzolni amely a zsidók kulturmunkájának mesébe illő gazdagságát ábrázolja. Egy hősnek bátorságával, aki sokáig láncokban tespedett és visszanyerte szabadságát, indult hódító hadjáratra, hogy elfoglalja a kultúra birodalmát és ezt új tartományokkal gyarapítsa. Van-e tér az emberi munka bármely körében, amelyen minden visszaszorítási törekvés mellett amelylyel mind a mai napig meg kell küzdenünk, zsidók ne foglalnának helyet az első alkotók, a legtermékenyebb gyarapítók között és mennyien vannak, akik új forrásokat nyitottak a kultúrának, új utakat törtek ismeretnek és jólétnek, akiknek nevéhez vívmányok fűződnek, amelyek előbbre vitték az emberiséget, amelyekben testet öltöttek a zsidóságnak modern társadalmunkban gyökeret vert eszméi!

Nem a zsidóság *optimizmusa* diadalmaskodik-e abban a nagyméretű szociális munkában, amelyben korunkban az összes művelt népek buzgólkodnak és amelynek első megindító és legteljesebb bajnokai a mi sorainkból kerültek ki? A zsidóság *optimizmusa* hívta Izrael sarjait mindazok alá a zászlók alá, amelyek alatt szabadságért, emberi jogokért és a legmagasabb ideálokért küzdenek és amelyekből senkinek a kedvéért elpártolni nem fogunk soha. És ugyanez az *optimizmus* eredményezte azokat a nagy átalakulásokat, amelyekkel a zsidóságnak, mint vallásgyülekezetnek *belső* életében találkozunk. A zsidó tudomány felvirágzása és istentiszteletünk külső formáinak nemesítése, emberbaráti intézményeinknek soha sem sejtett arányokban való fejlődése és mindennek felett a zsidó *önérzetnek* feltámadása és megerősödése, amely büszkeséggel tölti el szívünket, a kor kultúrájába belépett, modern zsidóság *optimizmusának* sikerei. A legkiválóbb írók szövetkeznek a zsidóság céljainak szolgálatában, a legjelesebbek dicsőséget keresnek az érdekében végzett buzgó munkában, bátyákat emelnek javainak védelmére és azon vannak, hogy a kultúrától távol eső országokban se kelljen vallásuk miatt szenvedniök azoknak, akiknek ősei mártírok voltak. Csak a zsidó *optimizmus* teremthette meg a 19. század alkonyán a *cionizmust*, amelyről, ha nem helyeselhetjük is útjait és eszközeit, ha utópiának tekintjük is kitűzött céljait, el kell ismernünk, hogy a zsidó népleleknek rendkívül nemes megnyilatkozása és ideált adott olyanoknak, akik fagyos közönnyel állottak szemben a zsidóság ügyével. Am a zsidóság *optimizmusa* nyilatkozik meg azokban is, akik ellene állást foglalnak, akik törekvéseit elítélik és terjedésének gátat vetni iparkodnak. Mert az a meggyőződés hatja át lelküket, hogy a zsidóság ideáljának, a szeretet és az igazság eszméinek diadalmaskodniok, Izrael messiási reményeinek megvalósulniok kell az emberiségben és hogy érdemesebb, emlékünkhöz és hagyományainkhoz méltóbb eszméink megvalósításért munkálkodni, ha kell, *küzdeni*, diadalmaskodásukat az emberiségben *kikényszeríteni*, mint azok érvényesülésének reményéről lemondani...

Cs. és kir. szabadalmazott מצת sütőgépeket, kökemencét és a hozzátartozó szerelvényeket a legjobb kivitelben gyártja

ERDEI és KOZMA gépgyára

ezelőtt ERDEI FERENCZ és TSA

BUDAPEST, VII., NYÁR-UTCA 16. SZ.

V e r s e k.

Péntek este a templom felé.

— — — — —
 Minek nevezzem hát magam?

Hát mi vagyok? Egy szepegő gyerek?
 Hát nem tudom, hogy minden: semmi, semmi?
 Mégis: nevessetek, nevessetek,
 Eszembe jut: templomba kéne menni . . .
 „Jer barátom menyasszonyunk elébe“
 Hiv, hiv az ősi dal. Megyek, megyek.

Megyek, megyek, mig tart a hangulat,
 S mondom: „Takarjatok be lenruhával,
 Kelet perzselje riadt arcomat.“
 S egy elnyújtott hangú siró imába
 Beléfullasztom pogány lelkemet,
 S bűnbánón fölemelem hangomat.

Eszembe jut egy péntek délután,
 Bágyadt zenéjü, illatos, virágos.
 Ingujjba ült a padon ősz apám,
 Én meg, a makrancos fiú, a pákosz,
 A kut mellett a csizmáját keféltam
 S vörös esti fény hullott le reám.

Anyám kihozta a csattos ruhát,
 Meg a kopogós, rézoru cipőket.
 Irigykedőn nézett a sok barát,
 De én sajnálkozón lenéztem őket.
 Mind, mind mezitlábos apró gyerek
 És egy se látta „szliches“ hajnalát.

Szent isten! mindre hogy emlékezem!
 Telegráfpózna, füzes, régi fal,
 Ahogy hancuroztam ott a kis hegyen!
 Ahogy kurjongtam s ahogy kacagtam!
 Ahogy fürödtem ott a kis patakba! . . .
 Szent isten! mindenre hogy emlékezem!

S már nem leszek gyerek? . . . Gyerek-dolog;
 Ne gondolj rá! — magam csittitgatom.
 De mégis szörnyü! . . . csakugyan forog?
 Csakugyan változik minden atom?
 Hát más vagyok? . . . hát . . . és amig leirom
 E verset, máris messzibb táncolok?

Zengtek felém az ó melódiák
 (Mint egy zsoltáros, grandiózus ének)
 S nem láttam létét — én az ős diák —

Gyermekségem szelid költészetének.
 Gyilkos — zakatol bennem valami —
 Meghalt benned egy gyönyörű világ.

Bolond — magam pirongatni nem győzöm . . .
 Otthon most szűnt meg a profán beszéd.
 Kitárt karokkal, fehér terítőkről
 Most teszi a szemére két kezét,
 Anyám a „gyöngyöknél is drágább“ asszony,
 A lelke most száll keleti mezőkön.

Már rálépek a templom küszöbére,
 Már riadozik a sok völegény.
 Félőn állok a csarnok közepére
 Én, a bűnös, a pogány, a szegény.
 Uram, bocsáss meg, tudom megaláztál,
 „Jer barátom menyasszonyunk elébe“ . . .

Gedő Lipót.

Á hitat.

Ha gyöngye két karom, szegény kezem tiz ujját
 Alig hogy emelem az alkony csöndjében:
 Ha nyomorultan is, remegve halleluját
 Miért ne zengene halkan verő szívem?

Ha téli éjszakán fejem a ködbe lankad
 Halk lámpafény alatt s bezárul két szemem:
 Ugy jössz te, mint a dal, csodás fuvolahang vagy,
 Halkan fölém hajolsz s nem hagysz el, Istenem.

Ha sirok csöndesen az elmúlt szürke mával
 Tünt drága percekért bús könyeim felett,
 Behintesz álmaim elhullt ezüst porával
 S elszenderül szívem, mint elfáradt gyerek.

Turóczi József.

Előfizetési felhívás!

Azokat a tisztelt előfizetőinket, akiknek
 előfizetése

1911. évi február hó elsején lejár,
 szintugy azokat, akiknek előfizetése előbb járt
 le, tisztelettel felkérjük, sziveskednének előfize-
 tésüket megújítani, nehogy a lap szétküldésében
 fennakadás történjék.

A kiadóhivatal.

GOLDSCHIEDER Károly és Fia

Többszörösen kitüntetett
 כשר szalámi-, füstölthús
 és kolbászárú
 különlegességek gyára.

Eladás nagyban és kicsinyben.

Budapest, VII., Nagydiófa-utca 24.

Eladás nagyban és kicsinyben.

Alapítva 1874

— Szétküldés a bel- és külföld minden irányába, 5 kilogrammon alul is. —

Telefon 11—28

T Á R C A.

A nemirovi kántor.

Írta: Bolgár Mózes.

I.

— Blümele, add elő a pengéket-és a köszörülőket!
— szolt Karinszky, a nemirovi kántor-metsző és egy ideges mozdulattal felugrott a székről, melyen ült.

A felesége ráemelte nagy dióbarna szemét és boldogan elmosolyodott. Hogyne, olyan különös az, hisz ugy is mondhatná, hogy Blüme, hol a chalef, hová tetted a metsző-kést, de ez az ember rabja a zengő szónak, azt mondja, a kiejtés után is kong a koponyájában, mint az elnémult harangok.

Egy pillanatig tartott ez a gondolatvillanás. Az asszony nyugodtan felemelkedett, magas termete kiegyenesedett, mint ha nyújtózkodna, pár lépést tett és odanyújtott férjének néhány hosszukás fa-tokot és egy dobozt, aztán szó nélkül visszaült az asztalhoz.

Az asszony verőfényes mosolya megvilágította a szobát, enyhe nyugalma szétáradt a meleg levegőben és átáramlott a férfira. Csendesen végigsimítja kékeres, fehér kezével szögletes homlokát, a szénfekete szakállt és munkába fog. Egyik tokból kivesz egy bágyadtfényű kést és a dobozból egy puha, teavajszerű követ, vizet önt rája és aztán egyenletesen jártatni kezdi a pengét a kőn.

Kint bugva kavarog a szél, a hópelyhek gomolyogva keringnek a levegőben és a remegő ablaktáblákhoz csapódnak; az utcán nehéz szekerek döcögnek végig és a szekrényen fázékonyan kocognak a poharak. Vagy talán a föld alól száll fel ez a tompa dübörgés?

Mindegy, ez a bugó, didergő köznapi zshivaj, mint valami ritmikus dallam szüremlik a kántor finom, hangfogó fülkagylóiba és ahogy ring a teste a köszörülésnél, úgy tetszik, mintha taktust verne a dalhoz...

— Na de evvel a késsel a jeruzsálemi főpap asztalára mernék vágni! — mondta önérzetesen a kántor, miután izgékony középujjának vékony, fehér körme végigsiklott a könnyű penge hajszálfinom élén.

Az asszony homlokára könnyű árny borult és felsóhajtott:

— Bár mehetnénk Jeruzsálembe!

— Blümele, mondja szemrehányóan a férfi, ugy-e te apád után bánkódsz. Talán itt is hagynál engem.

— De Nachmanku, mit beszélsz!? Nagyon szeretném látni, nem tagadom, de most...

— Olyan a te apád, Blümele, mint a szikla. Hogy kértem, ne hagyjon el bennünket. Azt mondta: az unokáimban már eleget gyönyörködtem, most már megyek az őseimhez. Keményszivű ember.

— Ne mondd azt. Ha láttad volna, mikor megmondtam neki, hogy nem megyek a pap fiához. Apa keményen összehuzta bozontos szemöldökét, ez azt jelentette: ki mer ellentmondani a nemirovi roshakolnak? De tizenöt esztendősen fejjel mindent mer az ember, bátran kivágtam, hogy a szombati bocher felesége akarok lenni, aki olyan szépen énekel és elpityeredtem. Azt hittem elsülyedek szégyenemben, azt hittem, most megver. De nem! Köny csordult ki a szeméből, homlokon csókolt és azt mondta: persze szépen énekel, nagy a dal hatalma, én is fiatal koromban... na igen... nem baj, nem baj.

A kántort bizsegő forráság csapta meg, pedig annyiszor hallotta már házasságának ezt az előjátékát. Ifjuság emléke suhogott körötte: a gazdag Rubinstein visszhangos

termei, (hogy kongott azokban az ő hangja!) a zizegő szőnyegek (de sokszor botlott meg rajtuk) és a szombati énekek, mindezek megelevenednek és zsongnak-bongnak a lelkében és a szive csordultig megtelik hálával a felesége iránt.

— Blümele koronám, mondja meghatva, aztán megsimogatja homlokát és eltűnődik: Világok Ura, hogy eljár az idő! Tizenhat esztendő illant el azóta, Rebeka már tizenötéves, te már abban a korban menyasszony voltál...

Az asszony elpirul. Maga is viruló rózsza még és már harmatos bimbó fcslik a tövében.

— Rebeka ráér! sugja szemérmestesén.

— Blümele, te talán megbántad, hogy siettél? Látod, a tenor meg a basszus...

És így folyt, folydogált a szó, mint az Édenkert simán huzódó balzsampatakja. Gyermeük jövőjéről beszélnek, de suttogó hangjukban elmúlt nászok remegései vibrálnak. Az ég peremén biborfolyam huzódik végig, a szoba megtelik rózsaszínű köddel. De künt nedves párák ereszkednek a csatakos utcákra és imbolygó, alkonyi árnyak állnak az ablakok világa elé. Leskelődnek, sugdolóznak és vigyorognak a mit sem sejtő, boldog emberpárra. Uhuhu, csak ábrándozzatok, nem halljátok, hogy kavarog a levegőben a szitok, az átok, az istenkáromlás, mint a halálmadarak szürke csapata!...

— Nyanyuka! hangzott riadtan és az ajtón bebukott Rebeka. Arca izzik a vértolulástól; boglyas, bronzvörös hajzatán finom hórétteg csapzik, olyan az a fejecske, mint egy gömbölyű bazsarózsa gyöngyvirágos keretben. A szülei a rémült lánykát kartón fogva a diványhoz vezetik és lefektetik.

— Huligánok... korcsma... utcán... Hannánál... liheg Rebeka.

Az apa a kezeit tördeli, az anya ecettel dörgöli az ájuló gyermek pihegő keblét. Nem hallottak, nem láttak ők most semmit, csak azt a vergődő báránykát a kezeik között s nem vették észre, hogy a farkasok hordája közeleg. Itt a veszedelem! Az udvar döng, durva csizmák dobbanása alatt és káromkodó csöcselék, ki bottal, ki baltával, ki pálinkás-üveggel a kezében betör a szobába.....

II.

Szombat a pogrom után...! Ugy gyűlnek az emberek a templomba, mint a balvégzetű Ab kilencedik napján és a templom úgy sir, mint a szentély-omladék nyugati fala.

A nyirkos vakolat repedéseiből csepereg, szivárog a köny, az ablakok tábláin gömbölyű pettyek, ráfagyott könyek. Hát ott kint mi dereslik, mi ereszkedik a mennyről a földre? Köd, felhő vagy talán iromba hamu, mit a gyászoló Isten ősz fejére szór népe romlását látván?...

Az ajtó nyöszörög, mint a halódó asszony és a hivek lopva surrannak be rajta. Leülnek, — a padok nyögnek alattuk, mint szétzuzott csecsemők. Réveteg tekintettel, rebbenő szempillákkal néznek egymásra, szomszéd szomszédnak nem köszön, barát idegenül néz barátjára. Szombat a pogrom után...

A sánta öreg Vaszil, a vice-samesz, a szombati egyházfi dideregve ül egy sötét sarokban, szomoruan szétnéz:

— Bozse, bozse, morfondíroz magában, husz éve szolgálom itt a zsidó Istent, rakom a tüzet, gyújtom és oltom a gyertyát, de ilyen szombatot nem értem...

Aztán odafordul a kályha mellett melegedő, didergő férfiakhöz és zsidóul mondja:

— Rabojszem, hány óra lehet? Már régen virradt, mi? S itt vaksötét van. Meggyújtom a gyertyát. Soha ilyen napot. Hány óra van?

Gedalja, a boltos a mellényzsebéhez kap, aztán keserű mosollyal mondja:

— Az én órám a kovácsnál van.

— Az enyémet meg a sintér vette gondozásba, toldja meg Mihailov a buzakereskedő.

— Bozse moje, az én Istenem küldje rájuk a kolerát! Egy életem, egy halálom, de avval a hektikás kovácscsal még leszámolok, olyan igaz, mint hogy tizenkét évig szolgáltam Nikolait! Hogy inkább engem ölt volna meg, mint az én szépséges, drága gazdasszonyomat! És az a kis báránka, a Rebeka!... Miért is csavarog az én vén fejem a korcsmába, miért nem voltam én akkor otthon.

A Vaszil bácsi öreg szemeiből meleg könnyek csurogtak őszülő bajszára, a zsidók elfordultak és sirtak

— Igaz, mondja Gedalja, hát a gazdád mit csinál, jobban van már, eljön a templomba?

— Segény pan kántor! Azóta mindig nála virrasztok, folyton félrebeszél. Az éjjel ott volt mellette az anyja, hát azt mondja: Mamusi, hogy tetszik neked a menyasszony? Azt hiszi szegény, hogy ő most vőlegény. Aztán azt mondja: Ugy-e Blümele, te még nem hallottál engem oroszul énekelni? Aztán énekel oroszul, de úgy énekel, hogy az embernek megszakad a szíve. De ma már felkelt, olyan akár a fal és felkelt, mert — azt mondja — előimádkozni akar.

Az emberek szomoruan rázták a fejüket: mi lesz ennek a vége?

— Én csak azon csodálkozom, hogy a zsidók őt nem bántották, mondja József, a gyűrűs.

— Az én Istenem küldje rájuk a kolerát! Hát azt hiszed, hogy a te gazdádnak a pénze kellett nekem, te sánta zsidó-kutya, mondta nekem a kovács, az a fegyenc, tele volt már akkor a zsebem. Hanem az a kis riska, az a Rebeka, meg az anyja... Vigyorgott és köhögött a bitang, én megfogtam a gégéjét: Megállj, te kehes! Megfojtottam volna, de kiabált: Hej, fiuk, dobjátok a kutba ezt a zsidó-kutyát. A kormos legények kirohantak a műhelyből, de nem mertek az öreg Vaszilhoz nyulni. Ők mondták el aztán, hogy a gazdám is a kutba akarták dobni, ki is hurcolták, már ott feküdt a káván. Akkor ment át az én jó hadnagyom, a Lionew generális (ő hallotta a pan kántort hosszunapkor énekelni) és rájuk mordult: mars csűrhe, hagyod a gyákot! Az én Istenem áldja meg érte, de az asszonynéppel addig végeztek. Hogy az én Istenem...

— Sa! Itt jön a pap és a kántor!

Az öreg visszakullogott a sarokba, az emberek siettek, ki-ki a helyére és néhány perc múlva megkezdődött az ima.

Csendes, áhítatos zsongás támadt a templomban. A harsogó zsoldárok, mikben ujjongó szigetek, zugó tengerek és tapsoló erdők zengik a Teremtő nagy nevét, most a rombolás után oly tompán, oly sötéten bugtak, mint Jeremiás siralmi Cion romjain.

Az ajkak csak mormolnak: Ha szájunk telve volna dallal, mint a tenger és nyelvünk morajjal, mint zugó habjai, akkor sem tudnánk Neked méltóan hálát adni... De a nyiladozó sebek, a sustorgó vér némán kiált az égbe: Hát megbénult a jobbold, Isten?

A reggeli imát befejezték, a Tóra heti szakaszát elolvasták, most következik a muszaf. A hivek meredt szemekkel néznek a keleti fal sarok-ülése felé, a pap és a gondnok tétován összenéznek és aztán ők is egyszerre kételkedően a kántorra pillantanak. De a kántor legyint a kezével, megigazítja széles, ezüstszegélyű talizsát és sietve felmegy az almemorra.

Megáll, mintha várna valamit. Valami hiányzik neki. Nem is olyan régen — ő érezte — bizsergő melegség áradt ilyenkor a hátára, a tarkójára a női karzat túllhaló-

zatán keresztül és most teste fázékonyan összerázkódik és összezsugorodik. Nem tart sokáig; magas, szikár termete erőszakosan kiegyenesedik és felzendül az ő ismert, érces hangja:

— Jekum purkan min semaja!

A zengő szavak szétgördülnek a templom csarnokában és a hivek zugva, önfeledten utána mondják.

Egyszer csak a zavaros morajlásból kicsendül egy remegő sirám. A kántor hangja, de úgy bug, mintha fátyolon keresztül, ismeretlen mélységből szállna fel: a vértanúk imáját mondja!

— Könyörület Atyja, ki magasban trónolsz, gondoldj kegyesen ama szentekre, ártatlanokra, becsületesekre, kik meghaltak, hogy a Te szent nevedet megszenteljék...

Végtelen egyszerű szavak, de ahogy a kántor azokat kiejti, rettenetes azt hallgatni. Bolygó sóhajok, kéztördelő sikoly, nyertő kacaj, talán káromló panasz is reszket a hangjában. A férfiak sápadtan néznek a kántor halványodó arcára és a női karzat úgy zokog és bug, mint valami óriási galambduc. A kántor folytatja:

— Kik hivek és kedvesek valának egymásnak életükben és a halálban sem váltak el...

Itt megcsuklik, szívéhez kap és megtántorodik és egy artikulátlan hang tör ki a melléből, — a zengő kántor tor-kából halálos, horkoló hang.

Apa és fiu.

— Két héber költő. —

II.

Kár volna a következő megrázó versnek szimfonikus hatását holmi lírai elemzésekkel lerontani. Csak az adatokat akarom röviden elmondani. Néhány héttel a halála előtt írta a 24 éves *Micha József Lebensohn* ezt a szívbemarkoló költeményt és belé öntötte tavaszi hervadásának egész tragikumát. Gyógyulást keresni ment a sorvadó vilnai ifju Berlinbe, de útjára már akkor elkísérte a halál, amely elől hiába menekült. Micha József 1852-ben halt meg és alábbi verse csak halála után látott napvilágot, abban a kötetben, amelyet a gyászoló öreg Lebensohn rendezett sajtó alá fia hátrahagyott héber verseiből.

Tavaszi hervadás.

Hűvösre fordul odakünn az este,
A várost nyúló árnyak nyelik el,
A Spree tükre alkonypirba festve,
A nap már távol felleget ölel.

Berlin utcái zsibongással telnek,
A nép szent husvét ünnepre gyűl,
Öröm-palástot öltenek a termék,
Ujjongás zaja zeng köröskörül.

Szomoruan ülök szürke kis szobámba,
Beteg tüdőmön féreg foga rág,
Szívem mély sir, jaj, lelkem síri lámpa,
S alig mosolygott még rám ifjuság!

Nem lázongok én, könyeim se folynak,
Oh, elfolyt már egy egész köny-patak,
S már vége, vége minden sóhajomnak,
Oh, lelkemből már sóhaj sem fakad.

Szivembe csend van, sirok éji csendje,
Mint vihar után erdő mélyiben,
Mint széttört hajó tenger-végtelenbe,
Oh, jaj, hogy szívem is így, így pihen.

Élek, de lelkem már halálra fáradt,
Élek, ha élet lassu hervadás . . .
Ha élet vonszolni halálos árnyat,
Zord sirásót, ki tompán gödröt ás . . .

Oh jaj, még élek s százszor jaj szívemnek,
Még áldom, imádom az életet,
Oh jaj, a lábaim már sirba mennek,
És szívem, lelkem életért eped.

Ezerszer átkos élet nagy szerelme,
Legvéresebb te sebeim között!
Az alvó parázst szitod gerjelemre,
S lángját reményolajjal öntözöd . . .

* * *

Ujjongó láрма zug a népes utcán,
Gázfényben úsznak a zajos terek,
Kimegyek, ki, szívem vidulni tud tán,
Egy percre, oh, tán mindent feledék . .

Kacagva lépnek gyönyörű leányok,
Jaj, öröm ragyog a boldog arcokon,
És én közöttük sápadt arccal járok,
Mint csillagok közt felhőroncs oson. . .

Édes leányok! szemeteken átal
Hiába ömlik felém szerelem,
Elmult az idő, midőn telve vágygyal,
Leányról zengett forró énekem.

Nem látok én már mennyet szemetekben,
S fülem nem érti édes hangotok,
Életörömtől lelkem visszaretten,
Kővé vált szívvel csendben gyászolok.

Hannám képét is szivemből kitéptem,
Bár életemnél jobban szeretém,
Pokoli árnyak halálos ködében,
Lakhat-e élet képe, égi fény? . . .

* * *

Ujjong a tömeg, tündököl az utca,
S én siettetem gyöngé léptemet,
Oh, jaj, a sorsom elől futok futva,
Ijesztve jön, jön a hátam megett.

Az Állomást, Operát, Várat sorra,
Mind elhagyom, sietve nyugtalan,
Berlin végéig futok kóborolva,
Milliónyi nép közt árván, egymagam!

De hasztalan, ah, menekvő futásom,
Rémitő árnyék követ szüntelen,
Rettentő karja félelmesen átfon,
S halálos leheletét érzem.

És temetői rémek jönnek véle,
Az arca pokol, szaga síri szag,
Aszott csontja zörgi: vége! vége!
Nincs remény többé, elragadtalak!

Ah, lángoló gyehennát gyujta bennem,
Alig bimbózott ifju életem,
Övé lett szívem, megmérgezte lelkem,
Oh jaj, a kór, az átkos sírverem.

Mögötte a halál, halkan haladva, —
Oh jaj, hogy késik, jaj, mily lassan lépked!
Nem hallgat hívó, esdeklő szavamra, —
Átkos a halál, átkozott az élet! . . .

Patai József.

REGÉNY.

Zsidók.

(18)

Írta: Szemjon Juskjevics.

Oroszból fordította: Fehér József.

(Folytatás.)

A vak legyintett, — és hullottak újra szent énekek kegyetlen hangjai, a hatalmasok, melyek mindenkiről legördítik a felelősséget mindenért, ami az emberrel e világon történik. Hullottak tompán, fölcsillanva, hivat-vontak valahova messze a földi hitványságtól s mintha szárnyakat akasztottak volna a testre, hogy fölroppenhessen.

— No most már végeztem, — szólt Don. — Megint beszélgethetünk.

Most, az imádság után, jó lelkünek látszott, hosszú szakálla valamelyes szent szint adott neki.

— Azt mondta maga, — kezdte . . .

Valaki hirtelen, nagy zajjal becsattant a pitvarba. Don felült ágyában. A szobába szinte berepült Jiszerelj és borzalomtól sápadtan kiáltotta.

— Nachman jöjjön gyorsan Slojmához. Ugy látszik, Lea felakasztotta magát. Ott az egész ház.

A vak kiugrott az ágyból . . . Nachman el se köszönt, kirohant a szobából, a tömeg kellős közepére furta magát, mely éktelen lármával nyüzsgött Slojma szállása előtt. A kapukon is tolongott be a nép, a gyerekek szaladtak előre. A sokaságban mintha Nyeszi szemei csillantak volna fel és Nachman egy pillanatra azt se tudta, hova legyen örömeiben.

— Hála istennek, hála istennek — hallatszott mellette egy ismerős hang.

— Ez alighanem Chájim, — gondolta Nachman zavarában, — az, az, Chajim.

— Ne fusson úgy — kérte amaz, — elfulladok. Már megmentették. . . .

— Rettentően felizgatott — mormogta Nachman.

Nem lelte meg örömeiben a szókat, ment, mosolygott. Chajim nagy bőbeszédűen elkezdte mesélni, milyen furfangosan tervezte ki Lea, hogy akasztja fel magát, hogy ellopta Slojma hosszú kendőjét és lelkesedetten kiáltotta.

— Slojma hős. Csak egy szív van a világon — a Slojma szíve.

Széttaszígták a tömeget és beléptek a szobába. A kíváncsiskodókat már kivezették, volt elég hely. Slojma ült, kezére támasztva a fejét és eltűnődve bámult az utra. Lea az ágyon feküdt, megismerhetetlen, elkékült arccal, nehezen lélegzett és minduntalan iszonyattal takargatta arcát kezeivel.

— . . . Szólj egy szót apádnak, — mondta a fekete szemű asszony, kit Nachman már ismert, — csak egy szót, édes lelkem. . . .

— Jobb szeretnék nem élni, — szólt halkan Lea.

— Lám, — folytatta valami öreg asszony, el nem mozdulva Leától, — leszállt az Ur angyala és mondta: Isten angyala vagyok . . . Hozzá viszem a te lányodat és ott ül majd mellette és látja Istent.

— Ezt mondta, — suttogta lázasan Lea.

— És még ezt mondta: Anyja, te még várj itt a földön. Elérkezik a nap és Isten elküld engem te érted is. És az anya meg fogja látni leányát. . . .

— Meg fogom várni, — szólt Lea, tenyerébe temetve az arcát. — Lát most engem az én kis lányom?

— Térjen magához Slojma, — szólt Nachman az öreghez fordulva.

— Erős vagyok Nachman Elpusztul a vas, elpusztul az acél, — miért csak a szív nem pusztul el, mindig érez? Erőtlen fölötte az idő. . . .

Elfordult, Nachman csak állt, állt, mint akit leszögeztek s hallgatott. A nagy bálványember ült bánatában, lenyomta az élet terhe.

— Gyerünk ki, Nachman — suttogta Chajim, — jobb neki egyedül.

Az udvarban már csend volt. A sokaság szétoszlott. A küszöbökön nekikészülődve az éjszakának feküdtek férfiak, nők, gyermekek. Meleg, csillagos éj volt.

— Valamit el akartam magának mondani Nachman — kezdte Chajim. Holnap újra megindul a gyárban a munka. Nem maradt a munkásoknak egy árva garasuk se, nem volt más hátra, mint a megadás. Elcsüggedtek, — de mit nekem? én örülök, örülnöm kell. Nem éheznek tovább. Két hónapon át kinoztuk, gyötörtük magunkat . . .

Kiléptek a kapun és megállottak. Az utcán csend volt, mint a pusztaságon. Embernek se hire, se hamva.

— Öt embert nem fogadtak vissza — folytatta Chajim — de engedni kellett. Az éhség, Nachman, az éhség . . .

Hirtelen elköszönt Nachmantól és ösztövé alakja egyszerre eltűnt a sötétben.

— Micsoda élet! — gondolta Nachman, megbor-zongva és zavartan nézett maga körül, mintegy kérdezve, mitévő lesz most.

— Nachman! — zendült hirtelen egy halk hang.

Nagy örömmel körütekintett. Jiszerej előlépett a fal mellől és lábujjhegyen hozzálopózott.

— Már régóta várom, — susogta, — Nyeszi parancsolta. Ne menjen el, hamarosan kijön.

— Mikor mondta? kérdezte meglepetten

— Mondta. Én nem maradhatok itt sokáig, Nachman. Anyám már kétszer kijött, keresett. Apám tán meg is ver. De megigérttem Nyeszinek . . . Ugy szeretem magát,

Nachman! — szakadt ki hirtelen a fiuból. — Miért szeretem én úgy magát, Nachman?

Reszketett a felindulástól és felé tárta két karját.

— Keserves otthon, — suttogott tovább, — keserves a műhelyben, — csak magát szeretem.

— Menj, menj, édes fiam, — szólt gyöngéden Nachman.

Barátságosan rámosolygott és a gyermek lassu léptekkel eltűnt az udvarban.

— Nyeszi, Nyeszi! — hallatszott Enni barátságtalan hangja.

Nachman elkezdett járni le-föl. Mintha összetört volna minden gyámol, amely eddig talpon tartotta, elfogta az iszonyat, fájdalom.

— Nyeszi, Nyeszi! — verődött ki újra az öreg asszony nyöszörgő hangja.

Megállt a falnál. — Apja megveri az éjjel — ötlött fel eszébe. Összeszorította ökleit, gyötrődve az ellenmondásoktól, melyekre nincs kiegyenlítés. Nyeszi, Slojma, Szima, Chajim, az egész ház, szanaszét alvó, munkától elcsigázott lakóival, mind ott kevergett, táncolt előtte, mintha mind egy óriási taposómalomba mentek volna, honnan fájdalmas kiáltások hangzottak ki: miért? miért?

— Elmegyek, — gondolta magában, — nincs elég erőm várni. Mért nem jön?

Egy férfi és egy nő közeledett felé. Mély férfihang beszélt.

— Holnap, Róza.

— Ez Ábrám, — gondolta Nachman felindultan, a falhoz lapulva, hogy észre ne vegyék, — ő boldog.

Egyszerre kicserélődött a kedve, mintha ennek a párnak derüje az ő életét is bevilágította volna.

— Végre itt vagyok én is, — szólt egyszerre Nyeszi megérintve a vállát. — Ugy tudtam, hogy nem fog el-menni. Nem ment volna el maga innen reggelig.

Nachman elmosolyodott örömeiben és még mindig azoknak az édes érzéseknek hatása alatt, melyeket a más boldogsága támasztott benne, úgy vetette magát felé, mint a rokonhoz és kezébe vette Nyeszi kezét.

— Természetes, természetes, Nyeszi, — felelte neki. — Végre valahára megjött!

— Eressze el a kezem . . .

Nézett, nézett Nachmanra nagy figyelmesen, mint egy eltűnődve és aztán egyszerre szomorúan megszólalt:

— Milyen keserves egy este volt ez ma, Nachman, milyen keserves! . . .

Karon fogta, és mentek egy árva szó nélkül, egymáshoz különben hozzá nem simulva, mintha az egyedülvalóság ereje pillanatra összesodorta volna őket, aztán mindjárt szét is vetné, kit erre, kit arra. Az éj sötétje egyre mélyült. És szomorú, bus volt az éj köröskörül, minden utcán, amerre jártak. Alacsony házak húzódtak, csusztak-másztak utánuk, mint térdre rogyott szörnyalakok, egyetlen világos sugár nem volt, mely keresztülvágtat volna utjukat.

— Ma megfenyegetett az apám, — szólt Nyeszi. — Tudom, most dühösködik, nem alszik. Vár rám. Kikészítette a pálcát és maga mellé tette az ágyba.

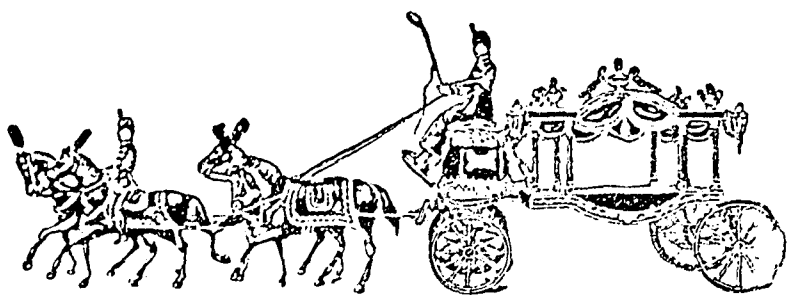
— Az anyja hívta magát, Nyeszi, — mondta Nachman ijedt hangon. — És én nem tudom, mint segíthetnék magán . . . Menjen haza, haza.

— Ne törődjön velem, — felelt Nyeszi szárazon. — Eléltem maga nélkül tizenhat évig, majd átélem ezt az éjszakát is. Maga félős.

(Folyt. köv.)

E "ה Izraelita Szent
Egyletek figyelmébe!

Gyázkocsik, kocsifelszerelések,
lótakarók, tollbokréták lovaknak, szol-
gaöltönyök, himzések és felszerelések

Tessék

árjegy-

zékot

kérni!

Budapesti Gyázkocsi- és Ravatal-Gyár R.-Társ.
VI., Nagymező-utca 46. szám.

„BÓNI”

Gyártelep és Mezőgazdasági r. t.

Nyírbátor.

Ajánlja legjobb minőségű gyártmányait: Mosó-
szappan, Bóni szinszappan, Szegedi házi
szappan, Debreczeni szappan, Kis üstön főzött
5 éves legjobb minőségű borpárlat, Kétszer fino-
mitott repceolaj egetésre és kenésre, Napraforgó
olaj, Napraforgó tábla-olaj, Finomitott szesz,
Rum-szesz, Denaturált szesz, Anizsos szesz,
Finom buza- és rozsliszt.

Lakodalmak, paszták, pármicvok stb. ünnepélyek alkalmára

élő friss halakat

a „pisztráng”-hoz.

a Balaton-, Tisza- vagy a Dunából szállítanak

Ifj. Singhoffer Ágoston és Tarsai halászmesterek

BUDAPEST, központi vásárcsarnok.

Vidéki megrendelések vasuton vagy posta útján gyorsan
és lelkiismeretesen eszközöltetnek. Vendéglősök és viszont-
elárúsítók kedvezményben részesülnek.

Sürgöny-olm: Singhoffertársai, Budapest.

Telefonszám: 59—98

KOHN ARNOLD

SIRKŐRAKTÁRA

Budapest, VII., Károly-körut 15. szám.

Siremlékek minden ár és kivitelben, át-
helyezések exhumálásoknál.

JAVITÁSI MUNKÁK A TEMETŐBEN.

Telefon: 18—76.

SZOMBATON ÉS ÜNNEPNAPON ZÁRVA.

Neumayer Fülöp

Budapest, V, Deák Ferenc-tér 1. (Erzsébet-tér sarok).

Ajánlja dusan felszerelt raktárát mindennemű szőnyegek,
függönyök, ágy-, asztalterítők, takarók és átvétőkben.
Hazai és egyéb gyártmányok. Minták és árajánlatok kivá-
Telefon 11—21. natra ingyen és bérmentve. Telefon 11—21.

שלמי- és
füstölthúsáru-gyár

DIAMANT J.

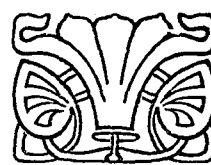
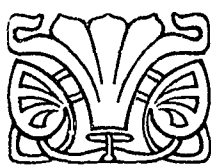
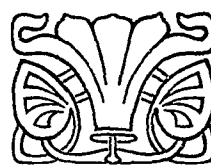
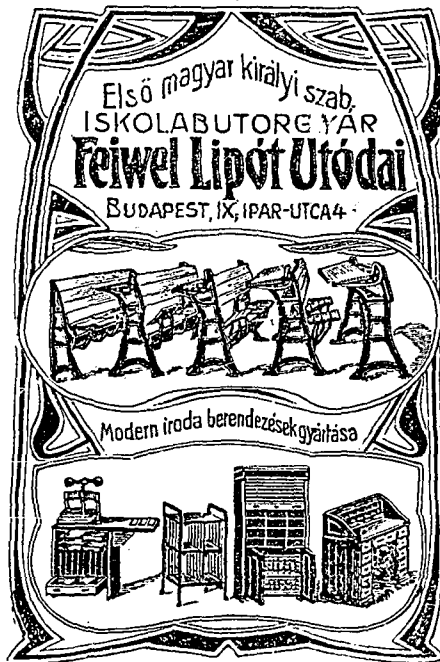
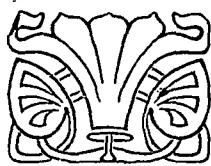
UJPEST,

a főrabbi felügyelete alatt.

Kemény Gusztáv-utca 1. sz.

Mindennemű füstölthús-
különlegességek elárusi-
sitása nagyban és kicsinyben

Telefon 75—07.

Rézüstök pálinkafőzéshez

szeszgyárak részére, mosó-üstök, rituális fürdők
מקור berendezések. Gyors és pontos szállítás.

Jutányos á r a k.

ARÁNYI ADOLF rézüstök-gyár és raktár

Ujpest, Lörincz-utca 7. — Telefon szám 75—00.

Alapítva 1897! Több érem és díszoklevéllel kitüntetve!

Salgótarjáni, Petrozsényi,

Annayölgyi, Szászvári, Ostrai, Karwini
porosz-köszén, kovács-szén, légszeszgyári

és bánya-pirszenet

ipari és háztartási célokra minden állomásra szállít:

Salamon Jakab és Társa

Budapest, V. ker., Erzsébet-tér 5. szám.